Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXV | CELOVEC, PETEK, 3. OKTOBER 1980 | ŠTEV. 40 (1988)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

OB MEDNARODNEM SIMPOZIJU O PLEBISCITU:

Politična stvarnost na Koroškem

šepa daleč za znanstvenimi dognanji

Koroška je v teh dneh tik pred vrhuncem protislovenskega vzdušja. Takoimenovane domovini zveste organizacije se na vso moč trudijo, da bi razburkale ljudi s pomočjo izkrivljenega prikazovanja dogodkov pred šestdesetimi leti. Tem organizacijam ni za pravilen in pravičen prikaz dejanskega položaja pred šestimi desetletji, ko je šlo za pripadnost enega dela Koroške k Avstriji ali Jugoslaviji. Gre jim za to, da ostanejo prireditve okoli 10. oktobra to, kar so do zdaj vedno bile: sestavni del borbe proti Slovencem na Koroškem in proti dobrososedskim odnosom. Tudi politiki vseh treh koroških deželnozborskih strank se hočejo z besedami in dejanji prikupiti tistemu delu koroškega prebivalstva, ki je pod vplivom Slovencem sovražnih skupin.

Z namenom, da bi se na znanstven način spoprijeli z zgodovinskimi miti, ki so se nabrali v koroškem zgodovinopisju, ko obravnava plebiscitne dogodke, in so napoti nemotenemu in enakopravnemu sožitju znotraj dežele in preko njenih meja, so se srečali te dni v Celovcu strokovnjaki iz številnih evropskih držav, v prvi vrsti iz Jugoslavije in Avstrije. Celovška univerza za izobraževalne vede je namreč vabila na mednarodni simpozij o koroškem plebiscitu 1920, ki ga je pripravil in vodil univ. profesor za novejšo in avstrijsko zgodovino dr. Helmut Rumpler.

O pripravah na ta simpozij je naš list že večkrat poročal. Kljub temu pa je treba še enkrat omeniti, da sta sprožili idejo o simpoziju, ki naj objektivno obravnava zgodovino in posledice koroškega plebiscita, obe slovenski osrednji organizaciji. Tudi pri načrtovanju programa in njegovi izvedbi smo sodelovali, ali preko inštitucij ali pa osebno. Podčrtati je treba še dejstvo, da sta referirala tudi dva koroška Slovenca, ravnatelj Slovenskega znanstvenega inštituta dr. Avguštin Malle ter asistent na dunajski univerzi dr. Andrej Moritsch.

Simpozij o koroškem plebiscitu je bil v več pogledih pomemben dogodek. Res je sicer, da za znanstvenike, ki so se že poglobljeno bavili s problematiko tega dogodka, znanstvena bera kljub na visoki ravni stoječih referatov in deloma tudi diskusije ni prinesla mnogo novosti. Reči pa je treba, da se prireditve niso udeležili samo strokovnjaki, temveč tudi mnogi študenti, učitelji, profesorji ter politični in kulturni delavci, ki so na ta način dobili možnost, v strnjeni obliki seznaniti se s problematiko, ki je vezana na čas pred plebiscitom, na leta 1918—20 in obdobje, ki je sledilo plebiscitni odločitvi na Koroškem. Marsikdo je prav gotovo prvič imel možnost, da pogleda čez plot, ki so mu ga v prvi vrsti postavili šola, nemškonacionalne organizacije in nemško koroško časopisje.

Vzgojna in zgledna za koroške razmere je bila prireditev tudi zategadelj, ker je bila dvojezična.

Na Koroškem smo navajeni, da skušajo prikazati zgodovino, predvsem ko gre za razvoj od 19. stoletja naprej, tako kot bi se vse vrtelo samo okoli Koroške in kot da bi o vsem odločali samo dogodki na koroških tleh. Referati so prinesli drugo sliko. Predvsem je bilo poudareno, da so koroški dogodki po koncu prve svetovne vojne in njihov razplet neločljivo povezani s poskusom preureditve politične podobe sveta. Imeti moramo pred očmi, da mejno vprašanje na Koroškem ni bilo ravno najvažnejše. Nadalje je tudi popolnoma zbledela trditev, da se je vse dogajalo samo v imenu pravice do samoodločbe narodov. Ravno to pravico so predavatelji imenovali bolj politično frazo kot dejansko odločilno načelo. Na splošno je treba seveda ugotoviti, da še vnaprej ostajajo med znanstveniki relevantne razlike v nekaterih bistvenih vprašanjih. Tako je izzvenela prireditev sama z željo, da bi se diskusija nadaljevala, in z zahtevo, da bi postali dostopni arhivski viri, ki so pod ključem koroškega deželnega arhiva.

Zaključno besedo o pomenu te prireditve bo povedal šele razvoj na Koroškem. V smislu prizadevanj za enakopravnost obeh narodov v deželi bi seveda bilo, da bi novi akcenti našli svoje mesto v šolskih učbenikih, predavanjih, govorih itd. O političnem vzdušju bo odločalo tudi, koliko bodo oblastniki pripravljeni izpolniti tiste slovesne obljube, ki so bile dane koroškim Slovencem pred plebiscitom in uresničiti tista določila, ki so zapisana v avstrijski državni pogodbi. To je vsekakor ključ za rešitev manjšinskega vprašanja, pa tudi ključ za boljše medsosedske odnose.

Še mogoče besedo o poročanju v koroškem dnevnem časopisju. Ko bereš poročila, se moraš vprašati, ali so sedeli novinarji tam večinoma z zatisnjenimi ušesi, ki so jih odmašili le tedaj, ko so govorili ljudje, ki so branili stališča in predsodke, katere je ta prireditev hotela premagati.

Zato se moramo vprašati, ali je deželni glavar Wagner, ko se je zahvaljeval za poročila o simpoziju, hotel pohvaliti novinarje zato, ker so bralcem dajali vtis, da je ostalo v zvezi z 10. oktobrom pravzaprav vse „pri starem". Zahvala morda za zamujeno priložnost, da bi se razstrupilo ozračje na Koroškem ravno v dneh pred glavnim valom plebiscitnih proslav?

OKTOBERARENA
OKTOBRSKI TABOR

André Heller. Toni Stricker.
Schmetterlinge. Auflauf.
Georg Danzer. Sigi Maron.
Peter Turrini.
Danica. Rož.
The Brew. B.C.
Bünker. Danica
Čertov. Harald Irnberger. Mira Lobe.
Dietlind Macher. Valentin Polanšek.
Robert Schindel. Reinhart Sellner.
Eda & Silvija Velik. Gustav Ernst.

zwei sprachig in die 80er jahre — dvo jezično v osmo desetletje
gegen den minderheitenfeindlichen dreiparteienpakt für einen neuen oktober — zoper protimanjšinski pakt treh strank za nov oktober

KLAGENFURT CELOVEC 11.10.1980
Messehalle 3 - Sejemska hala 3
(Eingang/vhod: Florian-Gröger-Straße)
BEGINN: nachmittag 13.30 abend
ZAČETEK: popoldne 13.30 zvečer 19.30

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA:

Državnozborske volitve

v senci neonacističnega terorizma

V Zvezni republiki Nemčiji bodo v nedeljo volili nov parlament. Volilni boj je bil izredno oster, saj gre pri teh volitvah za važno odločitev: ali bosta še naprej vladali SPD in FDP, ki ju vodita kancler Schmidt in podkancler ter zunanji minister Genscher, ali pa bo oblast prevzel novi nemški „führer" Franz Josef Strauss, ki bi kot skupni kandidat krščanske desnice svojo na Bavarskem prakticirano „politiko trde roke" rad razširil na celo državo.

Za posebno zaostritev tik pred volitvami pa so poskrbeli neonacistični skrajneži. Pripadnik neonacistično usmerjene „bojne skupine Hoffmann" je namreč minuli petek na zabavišču znane „oktobrske veselice" v Münchenu izvedel doslej najhujši teroristični napad na zahodnonemškem ozemlju, pri katerem je 12 ljudi zgubilo življenje, daleč nad sto oseb pa je bilo težko poškodovanih. Med smrtnimi žrtvami atentata je tudi atentator sam.

Preiskovalnim organom se je v najkrajšem času posrečilo odkriti zvezo med atentatom in omenjeno neonacistično skupino ter je prišlo tudi do aretacije „führerja" in petih nadaljnjih članov te skupine. Toda vzporedno s tem razvojem dogodkov se je — očitno pod vplivom volilnega boja — začela „vojna" med lokalnimi varnostnimi oblastmi na Bavarskem ter osrednjimi oblastmi, kar je imelo za posledico, da so aretirane pripadnike neonacistične skupine spet izpustili. Bavarski dejavniki so namreč „ugotovili", da je bil atentat delo posameznika, torej oblasti proti drugim niso več imele dovolj obremenilnih dokazov in so jih po zahodnonemških predpisih morale izpustiti.

Sicer pa se je ob atentatu ponovno zelo jasno pokazalo, da so zahodnonemške oblasti podobno kot pri nas v Avstriji napram desničarskim in neonacističnim skrajnežem neodgovorno popustljive in jim s tem naravnost dajejo pobudo za njihovo zločinsko početje.

Brez nacionalne svobode

tudi ni družbene in politične svobode

Kakor smo poročali že v eni zadnjih številk našega lista, je na letošnjem zasedanju glavne skupščine OZN prisotna tudi manjšinska problematika. Najvišjemu forumu svetovne organizacije je namreč odbor za preprečevanje rasnega razlikovanja predložil poročilo o izvajanju določil konvencije proti rasni diskriminaciji. V tem okviru pa je odbor glavno skupščino OZN še posebej obvestil tudi o položaju narodnostnih, etničnih, jezikovnih in drugih manjšin in s tem opozoril na številna nerešena vprašanja, med drugim tudi na nezadovoljivi položaj slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji.

Združeni narodi v zadnjem času manjšinski problematiki sploh posvečajo čedalje večjo pozornost, ker se je že ponovno pokazalo, da neurejena vprašanja bremenijo odnose med državami in ogrožajo mir v dotičnih predelih sveta. Predvsem pa se v okviru OZN uveljavlja spoznanje, da so manjšinske pravice del splošnih človekovih pravic in da je v tem širokem okviru tudi treba pristopiti k reševanju.

Ravno v tem smislu je o človekovih in posebej o manjšinskih pravicah spregovoril na sedanjem zasedanju glavne skupščine OZN tudi vodja jugoslovanske delegacije, zvezni sekretar za zunanje zadeve Josip Vrhovec. Poudaril je, da pripisujemo danes vprašanju človekovih pravic velik pomen. Človekove pravice imamo za resen problem, ki mu mora naša organizacija posvetiti dolžno pozornost, je dejal Vrhovec, ki je menil, da je bila dosedanja obravnava tega problema v OZN kljub določenim pomanjkljivostim in odklonom odraz dinamičnega bogatenja vsebine tako človekovih pravic kot tudi načinov njihovega varstva. Ta razvoj se odraža predvsem v vedno širšem spoznanju, da je pri reševanju tega zapletenega vprašanja treba izhajati iz dejstva, da ljudje in narodi ne morejo biti družbeno in politično svobodni, če niso svobodni gospodarsko in nacionalno.

„Ko izhajamo iz teh načel, pripisujemo poseben pomen uresničevanju pravic vseh narodov, narodnosti in nacionalnih manjšin, etničnih, verskih in drugih skupin," je naglasil Vrhovec. „Položaj narodnih manjšin ni samo pomembno notranje vprašanje vsake države, temveč je življenjskega pomena za krepitev sodelovanja, dobrososedskih odnosov, miru in varnosti v raznih delih sveta."

Iz tega prepričanja se je vodja jugoslovanske delegacije Vrhovec ponovno zavzel zato, da bi Združeni narodi sprejeli posebno deklaracijo o pravicah nacionalnih, etničnih in drugih skupin, ki je zdaj pred komisijo za človekove pravice. Pri tem je poudaril, da bi sprejem te deklaracije „predstavljal pomemben prispevek k izboljšanju in varstvu pravic nacionalnih manjšin kot pomembnega dela uresničevanja človekovih pravic nasploh".

V ostalem je Vrhovec v svojem govoru zavzel stališče k posameznim aktualnim mednarodnim vprašanjem. Poudaril je važno vlogo Združenih narodov pri razreševanju problemov, posebej pa izrazil tudi prepričanje, da je politika neuvrščanja univerzalen koncept, katerega duh in osnovne vrednote se lahko uspešno uporabljajo tudi v mednarodnih odnosih in sodelovanju.

„Srečanje na Koroškem"

v znamenju rjave preteklosti in nacionalistične miselnosti

Bolj se bliža 10. oktober in z njim 60-letnica koroškega plebiscita, bolj postaja tudi očitno, v kakšnem duhu bo spet – podobno kot vsa minula desetletja – potekal ta „spominski dan Koroške". Naj se akterji, ki pripravljajo proslave jubileja, še tako trudijo, da bi zadevi vsaj na zunaj dali videz neke vsebinsko poglobljene, stvarne in z uradnim pečatom opremljene manifestacije pod geslom „srečanje na Koroškem", se ta uradni pečat že sedaj nevarno kruši in izpod njega vedno bolj sili na dan pravo bistvo: namreč dejstvo, da bo tudi letošnji 10. oktober potekal povsem v znamenju rjave preteklosti in nacionalistične miselnosti.

Ni treba ponavljati, s kakšno vzvišenostjo je strankarska troedinost v vlogi predstavnika koroškega „herrenvolka" zavrnila zahtevo slovenskih organizacij po enakopravnem upoštevanju kot pogoju za skupno praznovanje. Z lakonično ugotovitvijo, da „čas še ni zrel", je bila zavrnjena ponujena roka in s tem zapravljena priložnost, da bi bil 10. oktober res v znamenju srečanja – namreč enakopravnega sodelovanja obeh narodnosti. Tako pa bo to „srečanje" v bistvu le ponovitev že znanih in neštetokrat prakticiranih srečanj nemških nacionalistov ter starih in novih nacistov, brez katerih na Koroškem očitno še vedno ni mogoče manifestirati domovinske zvestobe in praznovati 10. oktober.

„Že „uvodna" prireditev – 70-letnica koroške Landsmannschaft ob koncu minulega tedna – je bila v tem oziru dovolj zgovorna. Poudarjali so zasluge za ohranitev „koroških svojstvenosti", ki pa so jih vedno razumeli le kot nemške, naj je šlo za noše, za narodne pesmi ali ljudske plese. Pohvalili so se kot soustanovitelji koroškega Heimatdiensta, predvsem pa kot politični krojači rjavega „koroškega gvanta", s katerim je predsednik Landsmannschaft Koschier uspel uniformirati „das ganze Land im Kärntner Gwand". Isti Koschier pa je z rjavo barvo tudi sicer tesno povezan: po lastnih navedbah je bil član NSDAP od marca 1938 in imel člansko številko 6275171 ter uradni položaj Kreishauptamtsleiter, član nacistične učiteljske zveze NSLB je postal celo že decembra 1936, od decembra 1937 pa je bil tudi SS Oberscharführer s člansko številko 299580 ter od aprila 1943 Gefolgschaftsführer „Hitlerjeve mladine".

Pa ni predsednik koroške Landsmannschaft edini, katerega preteklost bi predstavljala rjavo liso na koroški podobi. Tudi predsednik abwehrkämpferske organizacije Einspieler je kot nekdanji visoki HJ-Führer vreden naslednik svojega predhodnika in sedanjega častnega predsednika KAB Samesa, kateri je že v letih 1923 do 1926 zavzemal položaj NSDAP-Ortsgruppenleiterja ter se v letih 1930 do 1933 udejstvoval kot okrajni govornik nacistične stranke, v kateri je imel izredno nizko člansko številko 26661. Sicer pa je rjava preteklost očitno sploh močno razširjena v teh krogih, saj je KAB celo pri izbiri govornika za uradno proslavo segel po osebi, ki se lahko „ponaša" z nekdanjim članstvom v nacistični stranki; pri tem je precej vseeno, ali je bila taka izbira namen ali samo posledica pomanjkanja druge, s takšno preteklostjo neobremenjene osebnosti – eno ali drugo je vsekakor značilno za razmere na Koroškem.

Pri tem pa nacistična pobarvanost niti ni omejena na preteklost, marveč se kontinuirano pojavlja tudi v sedanjosti. Že večkrat in ob različnih priložnostih (ne samo v „junaških" dneh zloglasnega Tafelsturma) so prišle na dan bolj ali manj tesne povezave med koroškimi nacionalističnimi krogi ter grupacijami, ki jih po njihovi politični usmerjenosti in aktivnosti splošno uvrščajo v takoimenovano neonacistično sceno. Druži jih stari bojni klic „Kärnten – deutsch, frei und ungeteilt". In prav s tem geslom se v proslavljanje 60-letnice koroškega plebiscita vključuje tudi Burgerjeva NDP, ki v svojem glasilu „Klartext" spet enkrat poudarja „usodno povezanost" Koroške s celotnim nemškim narodom. (Da je v tem glasilu s člankom zastopan in predstavljen kot organizator vseh NDP-jevskih prireditev na Koroškem organizacijski vodja KHD Stourac, bodi omenjeno le ob robu.) Torej z novimi formulacijami izpovedana stara resnica, kakor jo je dovolj jasno zapisal idol koroških brambovcev Steinacher, ki je v svoji knjigi „Sieg in deutscher Nacht" nedvoumno priznal: „. . . Es war mir stets eine unumstößliche Selbverständlichkeit, den Abstimmungskampf nicht um den Anschluß an Österreich, sondern um die großdeutsche Zukunft zu führen. Die Stimmen für Österreich sollten die Anwartschaft auf die Heimkehr ins Reich wahren . . .".

Koroški brambovci in vsi drugi, ki danes tako glasno poudarjajo svojo domovinsko zvestobo, se od omenjene interpretacije obrambnih bojev še nikdar niso distancirali – torej bi bilo le zanimivo vedeti, v kakšnem duhu potem praznujejo 10. oktober: ali v avstrijskem smislu in s tem kot lažnika razkrinkujejo svojega lastnega ideologa, ali pa v smislu njegove izpovedi in tedaj jasno proti Avstriji? Bližnja 60-letnica plebiscita je najlepša priložnost, da pridejo z besedo na dan, in sicer z jasno opredelitvijo, kajti sicer si bo javnost sama morala ustvariti sliko o tem, koliko je vredno njihovo trkanje na domovinizvesta prsa.

Resno v dvom so domovinsko zvestobo vsekakor spravili domovinizvesto uniformirani vandali, ki so leta 1972 podirali uradne krajevne napise, psovali zveznega kanclerja z „židovsko svinjo" ter obmetavali deželnega glavarja z gnilimi paradižniki; posebno lojalnost pa so pokazali tudi tisti, ki so v imenu „domovini zveste Koroške" žaljivo napadali zveznega predsednika, ker je ukinil nekaj krivičnih političnih procesov zoper slovenske mladince. Tako kancler kot tudi zvezni predsednik se bosta udeležila bližnje proslave 60-letnice plebiscita. Kako se bosta počutila v taki družbi, je njuna osebna zadeva – drugače pa je seveda z vprašanjem, ali je res potrebno, da bosta delala štafažo na prireditvi, ki je tudi udeležba še tako visokih predstavnikov ne more spremeniti v resnično „srečanje na Koroškem", kajti njena zasnova in vsebinska usmeritev že vnaprej kažeta, da bo prireditev podobno kot prejšnja desetletja izpadla kot „pohod rjavih bataljonov".

KLARTEXT
ZEITUNG FÜR NATIONALE POLITIK

Marxismus statt Vernunft!
☆
Frau ohne Beruf?
☆
Strauß unter Beschuß

KÄRNTEN – DEUTSCH !
Frei und ungeteilt

10. Oktober 1920 –
Volksabstimmung in Kärnten

Der 10. Oktober 1920 – der Tag der Volksabstimmung in Südkärnten – ist ein Ehrentag in der Geschichte unseres deutschen Volkes und der der Volksabstimmung vorangehende Abwehrkampf ist ein Ruhmesblatt unserer Geschichte.
Als sich nach Ende des Ersten Weltkrieges die alte Monarchie in ihre nationalen Bestandteile auflöste, fanden sich in Wien die Abgeordneten aus den deutschen Landesteilen zusammen, um die Republik Deutschösterreich zu gründen. Dazu gehörte nicht nur das heutige Österreich, sondern auch das Sudetenland und Südmähren, die deutsche Südsteiermark und Südtirol.
Italiener, Tschechen und Südslawen hatten es von Anfang an darauf abgesehen, unter Bruch des Selbstbestimmungsrechtes und aller historischen und ethnischen Gegebenheiten, deut-

Unser Geschenk an Kärnten zum 60. Jahrestag der Volksabstimmung ist das Versprechen, jederzeit mit allen zur Verfügung stehenden Kräften und mit der Bereitschaft zu jedem Opfer hinter einem DEUTSCHEN, FREIEN und UNGETEILTEN Kärnten zu stehen.
Die Bundesführung der NDP: DR. NORBERT BURGER
ING. FERDINAND KAMINICKY
WALTER NEPRAS

Podpora matične domovine Slovencem v zamejstvu

Prejšnji teden je bila na obisku v Sloveniji delegacija Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, ki jo je vodil predsednik Boris Race. V Ljubljani je delegacijo sprejel predsednik Republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič s sodelavci.

V razgovoru je predsednik Ribičič predstavnike slovenske narodnostne skupnosti v Italiji seznanil z aktualnim notranjepolitičnem razvojem v Jugoslaviji, posebej še s prizadevanji na področju gospodarske stabilizacije. Govora pa je bilo tudi o jugoslovanskih pogledih na aktualni razvoj mednarodnih odnosov, ki jih je tolmačil predvsem Jože Smole, predsednik komisije za mednarodne odnose pri CK ZKS.

Člani delegacije Slovenske kulturno-gospodarske zveze so orisali sedanji položaj slovenske narodnostne skupnosti v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Med razgovorom so s posebno pozornostjo preučili vprašanja uresničevanja osimskih sporazumov, posebno določil, ki se nanašajo na položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Poudarjeno je bilo, da so osimski sporazumi celovita mednarodnopravna osnova realizacije narodnostnih pravic slovenske narodne manjšine v Italiji.

Predstavniki SZDL Slovenije so izrekli podporo prizadevanjem slovenske narodnostne skupnosti v Italiji za dosego njenih narodnostnih pravic in poudarili pomen reševanja teh vprašanj v okviru ugodnega razvoja odnosov med Jugoslavijo in Italijo in vse večjem podpiranju demokratičnih sil v italijanski družbi.

Ob koncu sta obe strani izrazili željo in potrebo po pogostejšem medsebojnem obveščanju.

V Jugoslaviji „zimski čas"

Minuli teden smo pri nas v Avstriji spet prešli s poletnega na normalni čas. Z novim „poletnim časom" smo začeli v Avstriji letos. Večina ljudi je bila zadovoljna z njim. Jugoslavija je bila ena redkih držav v Evropi, ki je ostala pri normalnem času. Sedaj pa imata obe sosednji državi spet isti normalni čas.

Pred nedavnim pa je zvezni izvršni svet SFR Jugoslavije sprejel predlog za sprejetje zakona o „zimskem času". Predlog novega predpisa predvideva, da bi v zimskem času kazalce na uri premaknili za eno uro nazaj. To Jugoslovani ne nameravajo uvesti zaradi tega, da bi blesteli, da so pogruntali nekaj novega, temveč zato, ker se v Jugoslaviji kratko malo „poletni čas" ne bi obnesel. Jugoslovani so namreč ljudstvo, ki ljubi rano uro. Velika večina delavcev pričenja delo že ob šestih zjutraj. Po drugih državah pričnejo z delom dve do tri ure pozneje, zato jim je „poletni čas" kar ugajal.

Uvedba „zimskega časa" bo imela dve prednosti: Jugoslovanom bo omogočeno delo ob dnevni svetlobi, boljši počitek in s tem primernejša pripravljenost na delo; obenem pa bo „zimski čas" prav gotovo omogočil prihranek dragocene energije. Jugoslovani pozdravljajo uvajanje „zimskega časa", ker ta ne prinaša prednosti samo delavcem, temveč tudi njihovim otrokom, ki bodo pozimi lahko spali tudi eno uro dalj.

Jugoslovani seveda še nimajo izkušenj s časom, ki ga mislijo vpeljati, vendar so prepričani, da bo ta poskus rodil sadove. Da se Jugoslovani niso priključili poletnemu času, torej ni kakšna njihova ekstravaganca temveč dobro premišljeno spoznanje, da bi jim poletni čas vsekakor škodil, koristil pa zimski čas, ki zelo odgovarja mentaliteti jugoslovanskega prebivalstva, zlasti delavstva, ki se drži načela „rana ura, zlata ura".

Podpora „po ovinkih"

Okoli letošnje 60-letnice koroškega plebiscita se dogajajo čudne, včasih tudi že kar zabavne stvari. Med zadnje spada tudi farsa, ki so si jo politične stranke privoščile z medsebojnim licitiranjem, koliko naj bi znašala enkratna podpora, ki bi jo iz državnih in deželnih sredstev izplačali še živim „abwehrkämpferjem". Po dolgih debatah, v katerih so se govorniki treh strank vidno trudili, kateri bo brambovce bolj prepričljivo naslikal kot uboge in socialno potrebne člane družbe, so se odločili za vsoto 1000 oziroma 2000 šilingov na osebo. Eni so trdili, da je to največ, kolikor dovoljuje proračun, drugi so kričali, da je to sramota . . .

Sedaj pa se je v Kleine Zeitung oglasil neki Fido Missoni, upokojen ljudskošolski ravnatelj v Feldkirchnu, ki brambovce poziva, naj državno podporo prenakažejo Heimatdienstu — po eni strani kot zahvalo za „širokogrudnost" države, po drugi strani pa kot „našo podporo KHD v njegovem še danes potrebnem boju za Koroško".

Tako torej izgleda „socialna potrebnost" teh ljudi. Nikakor ne dvomimo, da ne bi bili med njimi tudi taki, ki bi jim vsak tisočak prišel prav. Zato pa toliko bolj „izpadejo" tisti, ki bi hoteli nekako po ovinkih preskrbeti Heimatdienstu subvencijo iz državnih sredstev — morda za financiranje njegovega glasila, ki ga brezplačno deli v ogromni nakladi ter z njim ščuva proti Slovencem in zastruplja ozračje v deželi?

Poslanci treh strank so res lahko ponosni, da so izbojevali podporo brambovcem, ker sedaj vsaj vedo, komu je v resnici namenjena.

Kritično obravnavanje zgodovine namesto čaščenja zlaganih mitov

Ravno prav za mednarodni simpozij na celovški univerzi, na katerem so minuli teden zgodovinarji iz petih držav razpravljali o koroškem plebiscitu leta 1920, je pri Slovenskem znanstvenem inštitutu v Celovcu izšel nov zvezek v zbirki disertacij in razprav. Najnovejši peti zvezek te zbirke prinaša nemški prevod obsežne razprave znanega slovenskega zgodovinarja, ljubljanskega univerzitetnega profesorja Janka Pleterskega „O prvinah in značaju plebiscitne odločitve", ki je bila v slovenskem izvirniku objavljena v obsežnem zborniku „Koroški plebiscit", katerega je leta 1970 izdala Slovenska matica v Ljubljani. Razpravo sta v nemščino prevedla Marija in Feliks J. Bister.

V svoji razpravi Pleterski najprej kratko oriše izhodišča za plebiscit in ugotavlja, da pri tem glasovanju nikakor ni šlo za nacionalno opredeljevanje, se pravi za samoodločbo narodov, kar je Slovence že od vsega začetka spravilo v neugoden položaj. Potem pa na široko prikazuje in analizira priprave na plebiscit, kakor so potekale na eni in drugi strani. Posebno izčrpno govori o stališčih, ki so jih zastopale politične stranke v narodnostnem vprašanju in konkretno v vprašanju glede plebiscitne odločitve, pri čemer poudarja odločilni vpliv koroške socialne demokracije, ki se je sicer prav tako vpregla v nemškonacionalni voz, vendar uspela s svojimi gesli pritegniti tudi del slovenskih glasovalcev. In tako je pač prišlo do izida, ki je potrdil — kakor pravi Pleterski, „da je plebiscit resnično to, kar je po namenih njegovih avtorjev bil od vsega začetka: možnost za staro vladajočo nemško strukturo, da z navidezno demokratično metodo obdrži svojo oblast nad slovenskim delom dežele in s tem nad delom ‚nezgodovinskega' slovenskega naroda".

Na koncu Pleterski zavrača na Koroškem še vedno prisotne težnje, da bi izid plebiscita pojmovali in praktično izkoriščali kot zmago enega naroda nad drugim. Kot alternativo in kot edino častno tekmovanje, ki bi mu lahko pritrdila tudi druga stran, poudarja tekmovanje v izpolnitvi obljub, ki jih je Slovencem tik pred glasovanjem dal koroški deželni zbor. Kajti — kakor je Pleterski zapisal pred desetimi leti — „pol stoletja, ki je minilo od plebiscita, bi končno moralo zadostovati prav vsem odgovornim na Koroškem, da spoznajo, da izpolnitev te obljube ni le častni dolg pred zgodovino, ampak da je predvsem edina pot k sporazumni rešitvi koroškega vprašanja, k rešitvi, ki lahko obvelja."

Dogodki, ki so se zvrstili na Koroškem po letu 1970, kakor tudi potek priprav na bližnjo 60-letnico plebiscita pa na žalost kažejo, da se odgovorni na Koroškem še vedno nočejo zavedati svojega dolga, marveč slej ko prej slepo sledijo tistim krivim prerokom, ki so plebiscit leta 1920 izbojevali kot „zmago v nemški noči" in ga v tem duhu razumejo in proslavljajo še danes. Razprava Janka Pleterskega o prvinah in značaju plebiscitne odločitve na Koroškem leta 1920, ki je sedaj v nemškem prevodu izšla v publikaciji Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, je zato toliko bolj dragocen doprinos prizadevanjem, da bi se tudi na Koroškem polagoma osvobodili okov stare, v preteklosti ujete miselnosti ter uspeli napraviti korak od čaščenja zlaganih mitov h kritičnemu, vendar objektivnemu obravnavanju zgodovinskih dogodkov. Da je to možno, je pokazal simpozij zgodovinarjev, o katerem obširno poročamo na drugem mestu.

Simpozij o koroškem plebiscitu:

Koroško uradno zgodovinopisje se je s svojimi miti osmešilo pred mednarodnim forumom strokovnjakov

Zamisel za organiziranje mednarodnega simpozija o koroškem plebiscitu se je rodila v slovenskih vrstah na Koroškem. To dejstvo ni naključje, saj je v našem interesu, da se čim bolj obširno razsvetlijo dogajanja v tistem zgodovinskem obdobju Koroške, ki je bilo odločilnega pomena za vse nadaljnji razvoj slovenske manjšine na Koroškem. Pri realizaciji te zamisli je odigrala celovška univerza pomembno vlogo in prispevala k temu, da je na Koroškem, kjer ravno v teh dneh spet razširjajo staro mitologijo o pomembnosti obrambnega boja, uspela ta pomembna znanstvena prireditev.

Pozitivne rezultate simpozija lahko vidimo v tem, da je večina referatov, kolikor so se dotikali zgodovinske tematike, prinesla številne stične točke; v prvi vrsti glede pomembnosti oz. nepomembnosti „obrambnega boja" in ocene posameznih držav in njihovega vpliva na plebiscitne odločitve leta 1920. Pomembne pa so prav tako npr. ugotovitve glede tendencioznosti ljudskih štetij v monarhiji.

Organizator tega mednarodnega zgodovinskega seminarja, inštitut za zgodovino na Univerzi za izobraževalne vede v Celovcu, je razporedil

Organizator simpozija univ. prof. dr. Helmut Rumpler je bil odločen zagovornik znanstvenega simpozija, ki so ga napadale nemškonacionalne sile.

21 referatov v treh dneh na sledeče problemske enote: zgodovinski pogoji, ki so vplivali na plebiscit; mednarodni okvirni pogoji ob plebiscitu; gospodarske, politične in druge razmere v Avstriji ter bilanca politike po plebiscitu in bilanca najnovejšega raziskovanja tega zgodovinskega obdobja.

V otvoritvenem predavanju pod naslovom „perspektive raziskovanja" je organizator simpozija univ. prof. dr. Rumpler med drugim obžaloval, da do takega simpozija ni prišlo že prej. O proslavljanju plebiscita je kritično izjavil, da naj deželnih proslav 10. oktobra ne bi degradirali v praznik zmage enega naroda nad drugim. Pravico reklamiranja pa je odrekel tistim, ki se nočejo udeležiti te znanstvene razprave, nasprotoval pa je tudi tistim, ki vidijo v plebiscitu dokončno določitev geografskih, gospodarskih in etnografskih meja.

Pred prvo problemsko enoto, ki so jo obravnavali v četrtek popoldne je o teoriji in raziskovanju nacionalizma predavala dr. Monika Glettler (Columbia University New York — Univerza München). Popoldne pa je kot prvi predaval dr. Istvan Dioszegi z madžarske akademije znanosti, ki je obravnaval jugoslovansko vprašanje kot preizkusni kamen stabilnosti habsburške monarhije. Pri tem je poudaril, da je imela zamisel po samostojni državni tvorbi jugoslovanskih narodov neizprosne nasprotnike v avstrijski in madžarski buržoaziji, pa tudi v drugih močnih evropskih državah, ki so se bale za svoja vplivna območja. Profesor Pleterski je obravnaval prvine prve odločitve Slovencev za Jugoslavijo, temo, ki je bila večini poslušalcev gotovo še neznana, ki pa jo je že pred leti predstavil javnosti v knjižni obliki. Doktor Jiři Kořalka s češke akademije znanosti je obravnaval nemški nacionalizem pred letom 1918 in ugotavljal paralele agresivnega nemškega nacionalizma po vsej monarhiji. Dr. Avguštin Malle — ki ga koroški časopisi očividno ne štejejo med koroške znanstvenike — je dal pregled nacionalnega prizadevanja koroških Slovencev do razpada monarhije, posebno še razvoja narodnostnega osveščanja na Koroškem, kjer je edinole morda pozabil prikazati izid volitev leta 1907, na katerih so Slovenci dosegli pomembne rezutate. V diskusiji so zastopniki „koroške strani — največkrat se je oglašal dr. Einspieler — skušali oporekati ugotovitve, da je nemški nacionalizem zaviral možnosti svobodnega razvoja slovenskega naroda na Koroškem, vendar so si ti zastopniki morali pustiti dopasti očitek, da bi njihove trditve mogle veljati samo tedaj, če bi kdo spremenil arhivni material.

„OBRAMBNI BOJ" NI IGRAL BISTVENE VLOGE

Opoldanska predavanja drugega dneva so veliko prispevala k stvarnejšemu pojmovanju zgodovine leta 1920. Vladalo je v glavnem mnenje, da je imela Italija bistveno vlogo pri dogajanjih v tem prostoru. Kljub temu, da se glede vloge Italije in ZDA za koroško vprašanje znanstveniki še ne strinjajo stoodstotno, so predavanja pokazala, da „obrambni boj" ni igral bistvene vloge pri tedanjih odločitvah.

Dr. Fritz Fellner s salzburške univerze, ki je obravnaval jugoslovansko vprašanje na pariški mirovni konferenci je tolmačil dogajanje v tem prostoru ne samo kot posledico razpada avstroogrske monarhije temveč tudi kot posledico nove ureditve Bližnjega vzhoda. Evropske države, med drugim tudi Italija, so se borile za oblast nad vzhodnim Sredozemskim morjem.

Zato se je npr. Italija borila odločno proti jugoslovanski državi in seveda posredno tudi proti vsemu, kar bi njen položaj ojačilo. Dajala je vso možno podporo Avstriji v njenem stremljenju držati slovensko južno Koroško. V tej zvezi je tudi znano, da je Peter-Pirkham, eden najvažnejših zastopnikov Koroške tistega časa hvalil Italijana Borghese-ja, kot najboljšega diplomata v plebiscitni komisiji. Sam Renner pa je na seji v Št. Vidu ob Glini poudaril, da ima ta italijanski diplomat jasna navodila za podporo Avstrije. Tudi referenta dr. Altgeld iz Passaua in dr. Rainer iz Innsbrucka sta prišla glede ocene podpore Italije za Avstrijo do podobnih zaključkov kot dr. Fellner.

Koroška zgodovinarka dr. Claudia Fräß-Ehrfeld je prikazala delovanje mednarodne plebiscitne komisije kot

Ravnatelj Slovenskega znanstvenega inštituta dr. Avguštin Malle eden od dveh slovenskih koroških predavateljev.

nepristransko in korektno. Novo je bilo, da se je opirala na novejše angleške arhive, pri tem pa se ni spuščala v analizo podatkov glede njihovega vpliva na izid glasovanja. Dr. Mitrović iz Beograda se je ukvarjal z zadržanjem jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu in ugotovil, da je bilo njeno stališče vedno enotno, pri čemer je največkrat obveljalo stališče njenih slovenskih članov.

O VLOGI MEDNARODNE PLEBISCITNE KOMISIJE ŠE NI DOKONČNE OCENE

V diskuziji, ki je sledila, je dr. Bogo Grafenauer izrazil mnenje, da o nepristranskosti mednarodne plebiscitne komisije še ne moremo izreči dokončne ocene. Dokončna ocena delovanja plebiscitne komisije bo šele možna, po analizi seznamov glasovalnih upravičencev in to po posameznih občinah. Kajti sam Wutte govori o tem, da je bilo nad 1000 ljudi (rojeni na južnem Koroškem), ki so dodatno dobili glasovno pravico, drugi znanstveniki pa to zanikajo. Preden to vprašanje ni razčiščeno ne moremo govoriti o nepristranskosti, kajti nekorektnosti pri tej zadevi bi kazale na določeno usmerjenost komisije.

V diskusiji so razpravljali tudi o vprašanju samoodločbe. Koroško zgodovinopisje namreč reklamira plebiscit kot izraz samoodločbe. Ob tem je dr. Pleterski ugotovil, da je načelo samoodločbe v zgodovini veljalo vedno za narode, na Koroškem pa se je sprevrglo v samoodločbo prebivalstva neglede na narodno pripadnost, po drugi strani pa samoodločba nemškega naroda na Koroškem nikoli ni bila osporavana. Tudi dr. Fellner iz Salzburga je izjavil, da samoodločba narodov ni bila načelo vseh odločb v Parizu, temveč, da so bili gospodarski in drugi faktorji v ospredju, geslo o samoodločbi pa je bilo bolj propagandističnega značaja.

O pomenu avstrijsko slovenskega mejnega konflikta za dunajsko vlado je govoril dr. Suppan iz Dunaja, ki je utemeljil različno močno zanimanje dunajske vlade za koroško vprašanje iz drugih problemov, ki so težili Avstrijo. Morala si je zasigurati prehrano prebivalstva, izgube južnega dela Koroške se je manj bala kot pa revolucije, ki ji je pretila od delavskega razreda sosednje Ogrske itd. Dr. Andras Moritsch pa je na podlagi obširnih in detajliranih študij skušal dokazati, da so pri odločitvi za Avstrijo igrali gospodarski vzroki posebno veliko vlogo. Predvsem je bilo to velikega pomena za kmete vzhodno od Celovca do Grebinja, kjer so bili dobri poljedeljski pogoji in so kmetje svoje presežne produkte prodajali v prvi vrsti v Celovcu. Iz primerjave ljudskega štetja in plebiscitnega izida pa je prišel do zaključka, da so v predelu južno od Celovca, kjer je bila edina industrija v slovenskem predelu, delavci številneje glasovali za Jugoslavijo kot drugje.

Dr. Vasilij Melik iz Ljubljane je razčlenil propagando nemškonacionalnega časopisa „Freie Stimmen", ki je geslo „svobode" enkrat uporabljala v liberalnem, drugič pa spet v nemškonacionalnem smislu.

Pomembno je bilo tudi predavanje Dr. Brixa iz Dunaja, ki je ocenjeval koroški plebiscit v zvezi z avstrisko narodnostno statistiko v času od 1880—1934. Pri tem je prišel do podobnih zaključkov, kot že pred njim slovenski zgodovinarji, ki pripisujejo narodnostni statistiki močan raznarodovalen pomen. Zato tudi ni presenetljivo, da so to znanstveno ugotovi-

(Dalje na 4. strani)

Z odličnim predavanjem o bilanci raziskovanja je dr. Bogo Grafenauer podčrtal visoko raven slovenske historiografije. Dr. Alfred Ogris zastopnik koroške zgodovinske šole se je v zaključnem predavanju spuščal tudi v politiko in v neznanstveno polemiko.

Kulturna prireditev za udeležence simpozija o koroškem plebiscitu

V okviru simpozija o koroškem plebiscitu leta 1920 sta za udeležence te prireditve obe osrednji kulturni organizaciji koroških Slovencev, Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza pretekli petek v kulturnem domu na Radišah pripravili spored in tako predstavili del kulturnega delovanja slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Udeleženci prireditve, ki so dvorano kulturnega doma napolnili do zadnjega kotička, so pozorno in z navdušenjem sledili sporedu, katerega so izvajali moški pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva Radiše pod vodstvom Stanka Wrulicha, Oirski ženski oktet Slovenskega prosvetnega društva „Obir" na Obirskem pod vodstvom Valentina Polanška, ansambla slovenske gimnazije „Mladi mi" pod vodstvom Stanka Polzerja, folklorna skupina Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" v Železni Kapli pod vodsvtom Francija Sadolška, pesnik Valentin Polanšek pa je sodeloval z branjem svojih pesmi.

Že iz sestava sodelujočih skupin je razvidno, da je šlo za kvaliteten in reprezentančen spored, ki je številnim udeležencem dejansko dal vpogled v slovensko kulturno življenje na Koroškem od petja, folklore, inštrumentalne glasbe in do književnosti. Vse to na ravni, ki je udeležence osvojila in prepričala. To se je odražalo iz navdušenih aplavzov, ki so jih bili deležni nastopajoči s strani občinstva. K boljšemu razumevanju za udeležence, ki niso znali slovensko, je gotovo doprinesla informativna povezava dr. Janka Zerzerja, ki je v kratkih, a dobrih opisih vsebine posameznih točk, vodil prireditev. Pesmi Valentina Polanška so govorile o grozi in trpljenju, ki ga je nacizem prizadejal slovenskemu ljudstvu na Koroškem, pa tudi povojni odnos večine napram manjšini.

Tudi podpredsednik Slovenske prosvetne zveze, Tomaž Ogris je v pozdravnih besedah orisal Radiše kot slovenski otok, ki je kljub ponemčevalni politiki ohranil svoj slovenski značaj. In ko je ob koncu v imenu Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta dr. Matevž Grilc navzoče povabil na zakusko, je slednji dejal, da je simpozij o plebiscitu 1920 posebno bil koristen za slovensko manjšino na Koroškem, ker je to zgodovinsko obeležje bilo obravnavano s povsem strokovnega vidika in brez potvarjanja dejstev. Grilc je tudi povedal, da do sodelovanja koroških Slovencev na proslavi 60-letnice plebiscita ni prišlo, ker pač deželna vlada ni bila zmožna upoštevati tozadevne zahteve ZSO in NSKS.

Družabnost, ki je sledila po prireditvi v prostorih radiškega kulturnega doma je bila dokaz zadovolistva nad uspelim simpozijem ter prijateljstva, ki so jih udeležnci navezali ob tej priložnosti.

Ob tej priložnosti so udeleženci imeli tudi priložnost ogleda male knjižne razstave slovenskih založniških organizacij in študijske knjižnice SPZ.

Srečanje nekdanjih internirank koncentracijskega taborišča Ravensbrück v Železni Kapli

Zloglasno žensko koncentracijsko taborišče Ravensbrück je bilo v drugi svetovni vojni za mnoge ženske usodno. Le malo se jih je vrnilo domov.

V soboto so se nekatere od teh srečale v Železni Kapli. Tako se je pripeljalo iz Dunaja 20 žensk, da bi se srečale z nekdanjimi sotrpinkami iz Koroške in Jugoslavije. Vseh skupaj se je zbralo nad 60 žensk. Bilo je srečanje, pomešano z veseljem nad svidenjem (nekatere so se sploh prvič po 2. svetovni vojni srečale.), in žalostnimi spomini na grozne dneve koncentracijskega življenja.

V soboto popoldan so položile venec ob spomeniku žrtvam fašizma ter ob grobu umrle sotrpinke tov. Tince Sadolšek. Tov. dr. Luka Sinčnik jim je na kratko orisal težko pot nasprotnikov nemškega nacionalizma.

Zvečer pa sta jim SPD Zarja in SPD Obir pripravila kulturni večer, ki se je ujemal z razpoloženjem. Poleg opominjajočih pesmi „O težki čas ne vrni se", ki jo je zapel mešani zbor SPD Zarje, so bile tudi pesmi kot „Jutri gremo v napad", ki jo je zapel Obirski ženski oktet, in druge, ki sta jih izvajala omenjena zbora in moški pevski zbor SPD Zarje. Srednja folklorna skupina SPD Zarje pa je zrahljala pevski program z dvema plesoma. Skozi celoten program je vodil tajnik SPD „Zarja" tov. Miha Travnik, ki je na duhovit način med posameznimi točkami orisal kulturno delo in življenje v Železni Kapli, tako v preteklosti kot v sedanjosti. Pozdravne besede so spregovorili tov. Kuhar Peter v imenu SPD „Zarja", v imenu ZSZ Leni Kuhar ter župan občine Železne Kaple Lubas. V zadovoljstvo vseh se je kulturni program končal v poznih večernih urah. Miha Travnik je v svojih zahvalnih besedah dejal, naj oprostijo, da je bil spored nekoliko daljši kot po navadi, zato pa je bil dvojezičen.

Naslednji dan, v nedeljo so se žene podale na Robež, da bi se tam spomnile žrtev, ki so padle v boju z hitlerjevimi privrženci ter položile venec.

Srečanje je bilo prisrčno, saj so se srečale žene, katerih prijateljstvo so skovala najbolj mračna leta v svetovni zgodovini.

Gorjanci so se zbrali na „Veselici Gorjancev"

Slovensko prosvetno društvo v Kotmari vasi je minulo soboto z „Veselico Gorjancev" pri Puschnigu v Šentkandolfu pri Kotmari vasi navezalo na tradicijo delovanja prosvete v Kotmari vasi. Kakor je bilo iz dvojezičnih plakatov in vstopnic razvidno, je že leta 1902 po občnem zboru Ciril-Metodijskega društva bila veselica v kotmirški občini in sicer na Ilovju.

Vsi tisti, ki so govorili, da bo veselica šla po vodi, so morali biti zelo razočarani. Gostilna je bila nabito polna, še bolj pa plesišče. V pozdrav je zapel domači mešani pevski zbor nekaj pesmi, nato pa se je začela veselica. Med gosti so bili tudi župan Josef Struger in podžupan Josef Liendl, ter predsednik NSKS Matevž Grilc. Zbrali pa so se tudi gostje iz drugih krajev, tako so bili obiskovalci iz Borovelj, Šentjakoba, Bilčovsa in tudi iz Celovca. Fantje iz Podjune pod vodstvom Francija Gojerja iz Lovank pri Dobrli vasi so z dobro glasbo poskrbeli (praktično brez odmora) za zelo dobro volio. Vladalo je prijetno vzdušje; spet je bila v Kotmari vasi veselica, na kateri se je govorilo pretežno slovensko in tudi glasba je bila dvojezična, kakor pač odgovarja narodnostnemu sestavu kotmirške občine.

V noči od 27. na 28. september je bila dvakrat polnoč (dobili smo spet navadni čas). Ko je bila ura prvič dvanajst je bil ugotovljen dobitelj prve košare, ki jo je podarilo podjetje Gasser iz Bilčovsa. Nekaj pozneje pa še drugo košaro, ki jo je podarila Posojilnica v Kotmari vasi – dobilo jo je dekle iz Linza, ki je nabralo največ src.

Veselica, ki so jo organizirali odborniki društva in pevci mešanega pevskega zbora, je bila lep uspeh in vzpodbuda za organiziranje podobnih prireditev v bodoče.

V galeriji Hildebrand:

Dolžnost upora

razstava ob 35-letnici osvoboditve izpod fašizma

Skupina likovnih umetnikov „Dunajskega delovnega krožka realizem", v katerem so združeni Kurt Atzenhofer, Maximilian Berger, Karl Berger, Elisabeth Ernst, Georg Eisler, Robert Hammerstiel, Josef Havelka, Alfred Hrdlicka, Helmut Kurz-Goldenstein, Josef Kühn, Auguste Kronheim, Fritz Martinz, Karl Müller, Gerald Penz, Gerhard Pilgram, Susanne Popelka, Sascha Rendi, Willi Singer, Pascal Schmid, Peter Schopf, Rudolf Schwaiger, Karl Sander, Nikos Sideris, Willi Skagak, Andre Verlon, Stefan Weber in Carl Zahraddnik so se odločili, da ob 35-letnici osvoboditve izpod fašizma organizirajo posebno razstavo, posvečeno temu jubileju.

Pod naslovom „Dolžnost upora" so imenovani umetniki pripravili obsežen umetniški opus, ki govori o najtemnejšem obdobju našega časa – fašizmu in tudi o uporu, ki nam nalaga izkušnja fašizma, namreč, da se ta čas ne bi nikoli več ponovil. Razstava bo v celovški galeriji Hildebrand in sicer v času od 7. do 31. oktobra, vsak dan od 16.30 do 19.30 ure, ob sobotah pa od 10. do 13. ure. Zaradi obsežnosti razstave bo le-ta razdeljena na dva dela in bo otvoritev drugega dela v torek 21. oktobra ob 20. uri. O razstavljenih delih bo na otvoritvi (7. 10. 1980 ob 20. uri) govoril dr. Arnulf Rohsmann, ki se bo ob tej priložnosti bavil tudi o „angažirani umetnosti".

Ljubiteljem likovne umetnosti priporočamo, da si razstavo ogledajo v čim večjem številu. To bo brez dvoma edinstvena priložnost spoznati dela vidnih likovnih umetnikov Avstrije, razen tega pa bomo z obiskom razstave izpričali tudi upor proti fašizmu in njegovim duhovnim naslednikom, ki spet poskušajo priti do veljave.

Razstavo, ki je povezana z velikimi finančnimi sredstvi, je med drugom podprla tudi Slovenska prosvetna zveza.

Koroško uradno zgodovinopisje

(Nadaljevanje s 3. strani)

tev na Koroškem označili nekateri kot „naštevanje kuriozitet", ker pač na Koroškem nočejo priznati pretekle in sedanje nacionalistične politike. Dr. Köfner iz Salzburga pa je predaval o ljudskih glasovanjih, ki so bila od leta 1918 do 1921 v Vorarlbergu, Tirolu, na Salzburškem in Štajerskem, kjer je povsod stalo v ospredju vprašanje priključitve Nemčiji.

BILANCA POLITIKE IN RAZISKOVANJA

Zadnji dan simpozija je sledila bilanca politike po plebiscitni odločitvi. Gotovo je bila to tista tema, katere se je koroška politika in historiografija najbolj bala. Posebno še, ker sta med drugim predavala avstrijska zgodovinarja novega kova, ki jim Wuttejeva šola ni višek znanosti, temveč iščeta resnico v zgodovinskih dogodkih samih. Salzburški docent dr. Hanns Haas se je poglobil v problematiko političnega razmerja sil in političnih strank na Koroškem po letu 1920. Pri tem je ugotovil, da so koroške nemškonacionalne stranke delale vseskozi protislovensko politiko. Le od krščanskih socialcev in socialdemokratov, od teh posebno po letu 1925 v katerem so izgubili volitve, so Slovenci v deželi dobili skromno podporo. Pomen domovinskih zvez je Haas ocenil v prvi vrsti kot silo, ki je združevala meščanski in velikonemški tabor proti socialdemokraciji. Politiko socialdemokracije do Slovencev pa je videl v tem, da na videz nezadržnega procesa ponemčevanja nemške ekspanzije sicer ni pospeševala, da pa ga tudi ni zadrževala.

Dr. Karl Stuhlpfarrer z Dunaja se je bavil z nemško narodnostno politiko na Koroškem, pri tem pa v prvi vrsti osvetlil naseljevalno in kreditno politiko, ki je stremela po tem, da utrdi nemško nadvlado v deželi in jo ovekoveči. Pri tem je omenil, da je npr. Schumy pomen ustanovitve in ureditve šol bolj poudarjal kot gospodarske ukrepe. Prišel je do zaključka, da je bil namen te politike, ki jo je Steinacher koordiniral med Koroško in Berlinom, priključitev k Nemčiji, utrditev „ljudske skupnosti" in priprave nemške ekspanzije na jugovzhodno Evropo.

Dunajski docent dr. Manfred Rauchensteiner je obravnaval posledice plebiscita na avstrijsko-jugoslovanske odnose. Tematiko pa je presegel s svojim prikazom zgodovine do leta 1955, posebno zadnja obdobja niso bila več strogo znanstvena in zašel je nekoliko v politiziranje.

Zadnja dva referenta — dr. Bogo Grafenauer in dr. Alfred Ogris — sta imela nalogo napraviti bilanco raziskovanja. Pri tem sta si stala nasproti zastopnika dveh nasprotujočih si šol. Kljub stičnim točkam, ki so rezultat celotnega simpozija, lahko ugotovimo, da bo potrebno še veliko znanstvene diskuzije in političnih premikov preden bodo koroški zgodovinarji končno le zapustili v bistvu nacionalistične pozicije, ki so se jih naučili v šoli Wutteja. En korak v to smer bi bilo gotovo odprtje arhivov, ki na Koroškem še zmeraj manj veljajo kot pa izsledki Wutteja, ki je imel dostop do vseh arhivov.

Na problem arhivov je v svojem referatu opozoril tudi dr. Grafenauer, ki označuje precizno opredelitev spornih vprašanj kot najboljšo pot do odstranjevanja mitov pri obravnavanju koroškega plebiscita. Sam je dal pregled najbistvenejših elementov, ki so vplivali na plebiscitno odločitev. Rezultat sam po njegovi oceni ni sporen, vendar pa sloni rezultat na širših političnih strukturah, ki niso omogočale dejanske enakopravnosti obema narodoma. Opozoril je na to, da glede poteka dogodkov ni več bistvenih razlik, vendar pa v vrednotenju faktorjev, ki so vplivali na plebiscitno odločitev.

Dr. Alfred Ogris je ocenjeval znanstveno raziskovanje plebiscita v zadnjem desetletju, pri tem pa zahajal deloma le bolj v „obrambni boj" koroškega zgodovinopisja proti številnim znanstvenim ugotovitvam na tem simpoziju. Pri tem je zagovarjal tudi nedostopnost arhivov ter skušal mlajše avstrijske zgodovinarje, ki niso istega mnenja kot koroška historiografija diskvalificirati s tem, da jih je v pejorativnem smislu označil kot marksiste.

V sklepni besedi je dr. Rumpler poudaril, da s tem simpozijem znanstvena razprava o plebiscitu še ni zaključena. Simpozij je v resnici v nasprotju s trditvami „oficialnih" koroških zgodovinarjev pokazal, da je še dosti odprtih vprašanj. Treba bo še nadaljevati razprave, koristna pa bi bila tudi izčrpna obdelava virov, npr. šolsko vprašanje.

OKTOBRSKI TABOR

Okvirne prireditve

OKTOBRSKEGA TABORA

- **v petek 3. 10. 1980 ob 18.30 uri v dijaškem domu SŠD v Celovcu, Tarviser Straße 16**
  PRIZOR IZ NEMŠKIH NOČI
  izvaja Klub slovenskih študentov na Dunaju (ki bo izdal tudi posebno brošuro o zgodovini, obliki, vsebini in značaju vsakoletnih plebiscitnih proslav na Koroškem).
- **v soboto 4. 10. 1980 ob 19. uri v UNI-club-centru v Celovcu**
  ŽENA ZA ŽENE
- **v soboto 4. oktobra 1980 ob 20. uri v Kulturnem domu v Šentjakobu v Rožu**
  PRIZOR IZ NEMŠKIH NOČI
- **v soboto 4. 10. 1980 ob 20. uri v kletnih prostorih Posojilnice Pliberk**
  VEČER PESMARJEV
  sodelujejo Heli Deinböck, Martin Auer z Dunaja in duo KORA z Raven in otroški zbor iz Žvabeka
- **v nedeljo 5. 10. 1980 ob 20. uri v espressu Koren v Kajzazah pri Bilčovsu**
  predavanje univ. prof. dr. Hannsa Haasa iz Salzburga
  „60 LET PRAZNOVANJA 10. OKTOBRA NA KOROŠKEM"
- **v torek 7. oktobra 1980 ob 20. uri na celovški univerzi**
  LITERARNI VEČER
  iz svojih del bosta brala Gert Jonke in Gustav Januš
- **v petek 10. 10. 1980 ob 14. uri na univerzi v Celovcu**
  PRIZORI IZ NEMŠKIH NOČI
  prirejajo Antifašistični komite, Avstrijska visokošolska zveza in Oktobrski tabor
- **v petek 10. oktobra 1980 ob 20. uri v Kulturnem domu v Šentprimožu**
  VEČER PESMARJEV
  sodelujejo Sigi Maron, Fritz Nussböck in Tomaž Pengov
- **v nedeljo 12. 10. 1980 ob 14.30 uri v kulturnem domu na Radišah**
  PRIZORI IZ NEMŠKIH NOČI

OKTOBRSKI TABOR:

Georg Danzer nastopa na glavni prireditvi

Georg Danzer, ki je postal znan v Avstriji s ploščami kot „Jö schau", in z godbo o nagemu v Hawelku („Der Nackerte im Hawelka") poje svoje pesmi večinoma v dialektu. V zadnjih letih je posnel nekaj plošč v nemškem knjižnem jeziku s katerimi je prodrl tudi v Zvezni republiki Nemčiji.

Sam o sebi pravi, da postaja zrelejši. Skuša biti trezen in se osredotočiti na bistvene reči v življenju, mišljenju in govorjenju. V svojih pesmih skuša s kritičnega stališča osvetliti razna družbena vprašanja in se posvetiti zahtevnejšim rečem.

Nastopa vedno samo z gitaro. Kot fant iz povprečne družine se je že kmalu zanimal za kitaro in obiskoval nekaj časa konzervatorij. Poskusil se je kot slikar, po maturi veliko potoval po Evropi, nato pa se zaposlil pri ORF-u kot prost delavec. Pisal je besedila za druge pevce, med drugim za Marianne Mendt in za Eriko Pluhar. Nakar je sam poskusil s petjem. Prva plošča, ki jo je financiral sam je bila neuspeh. Leta 1975 z „Jö schau" je prodrl. Dve leti na-to je s ploščo, ki naj gre „Pod kožo" prodrl tudi v Zvezni republiki Nemčiji. Leta 1977 so ga žurnalisti imenovali za „Austro-Top-Star 77". Leta 1980 je preko plošče „Mach dich nicht mit Gewalt kaputt" posegel v diskuzijo o preventivno delo proti kriminalnosti. Ker je v neki plošči opeval „Fine ljudi" je radijska postaja v Saarlandu prepovedala oddajo te pesmi. V zadnjih dveh letih je imel obširne turneje po Zvezni republiki Nemčiji, kjer ga zelo akceptirajo. V posebnem dvojnem albumu, ki je izšla letos, so posneti odlomki iz njegovih koncertov v 25-ih mestih ZRN.

Georg Danzer, ki bo 11. oktobra 1980 nastopal v hali 3 na sejmišču v okviru večernega programa Oktobrskega Tabora, je nastopal tudi že skupno z Wolfgangom Ambrosom. Z nastopom na letošnjem Oktobrskem taboru pa izpriča svojo solidarnost proti nazadnjaškim silam in solidarnost z manjšinami v Avstriji.

ZBIRKA ZA OKTOBRSKI TABOR
Kto. št. 3047 pri Posojilnici Celovec

Podsinja vas

V Podsinji vasi pri Bistrici v Rožu je v 81. letu starosti umrla Ana Wieser, po domače Pavrova mati.

Tudi njena družina je spadala med tiste „nevarne elemente", ki so bili nemškim nacionalistom trn v peti in so jih zato potem, ko je prišel na oblast nacizem, v okviru „dokončnega reševanja" koroškega vprašanja oropali doma in pregnali z domače zemlje. Skupaj s številnimi drugimi zavednimi slovenskimi družinami so tudi Wieserjevi morali po poti izgnanstva – v taborišče Frauenaurach na Bavarskem.

Od pokojne se bodo svojci, sosedje in predvsem tudi bivši sotrpini-izseljenci poslovili jutri, ko bo ob 14.30 uri pogreb od mrtvašnice v Šentjanžu. Pavrova mati naj si odpočije v domači zemlji, žalujoči družini pa velja iskreno sožalje!

Uspela družabna prireditev na Bleščeči

Že dolgo let ni bilo tako živahno in prijetno na Bleščeči planini, kjer stoji slovenska planinska postojanka „Koča nad Arihovo pečjo" kot minulo nedeljo. Vzrok temu razpoloženju je bila uspela družabna planinska prireditev, imenovana „Dan Bleščeče".

Nad sto planincev od blizu in daleč, med njimi tudi gostje in stari prijatelji, graditelji naše koče — Franjo Klojčnik (organizator delovnih

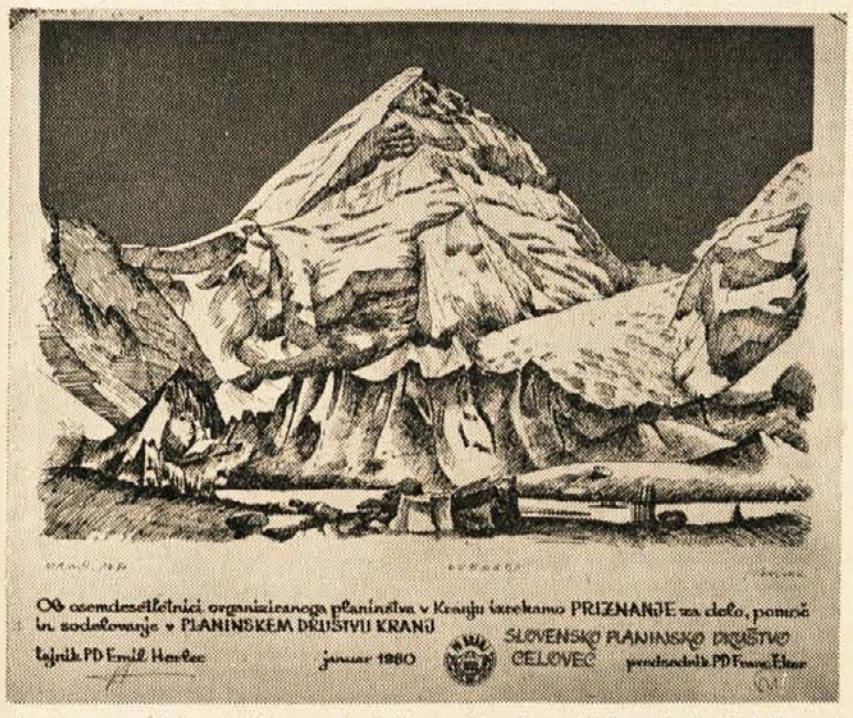

akcij za gradnjo koče), predsednik PD Kranj Ekar Franci, Stane Koblar z Jesenic, in Stane Kofler iz Mojstrane. Prišli pa so tudi bivši tečajniki alpinističnega tečaja v Bavščici, katere je povabil na to srečanje mladi aktivni alpinist Igor Šelander, ki je bil letos avgusta na tem tečaju.

Predsednik PD Kranj F. Ekar je ob tej priložnosti društvu in predsedniku društva Lubotu Urbajsu predal priznanje v obliki risbe, ki ponazoruje Mont Everest. Urbajs je prejel tudi zlato častno značko PD Kranj.

Pobudo za to družabno prireditev je dal lansko leto trgovec in navdušeni planinec Anton Koren iz Šentjakoba. Ker je lani ta prireditev dobro uspela, so naši planinci sklenili, da jo bodo priredili tudi letos oziroma, da jo bodo prirejali vsako leto meseca septembra. Tako imajo naši planinci kar dve družabni prireditvi — dan Bleščeče in silvestrovanje.

V nedeljo je bilo izredno prijetno. Srečali so se planinci iz vseh krajev južne Koroške skupno s planinci iz matične Slovenije. Tokrat so planinci postregli s kislo juho „čisavo župo", s čevapčiči, pečenimi klobasami, golažem in seveda tudi s pijačo. Vsem, ki so prispevali svoj delež k uspelemu „Dnevu Bleščeče" izrekamo v imenu prireditelja — Slovenskega planinskega društva, iskreno zahvalo.

Nedeljska prireditev je bila velika manifestacija tovarištva planincev. Navezani so bili novi prijateljski stiki. Čeprav društvo ni vabilo ne v časopisih in tudi ne po radiu, se je nabralo ogromno ljudi. V glavnem je društvo vabilo nekdanje graditelje planinske postojanke, kajti njihov doprinos je bil merodajen, da imamo slovenski planinci na Koroškem svoj lasten planinski dom.

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA V CELOVCU

vabi na

revijo mladinskih zborov

v nedeljo 19. oktobra 1980 ob 14.30 uri v Domu glasbe v Celovcu. Pokrovitelj revije: Zvezni minister za pouk in umetnost dr. Fred Sinowatz Nastopajo otroške in mladinske skupine iz Žvabeka, Libuč, Kazaz, Globasnice, Dobrle vasi, Šentlipša, Žitare vasi, Celovca, Šmarjete v Rožu, Sel, Slovenjega Plajberka, Šentjanža v Rožu, Sveč, Hodiš, Šentilja, Rožeka, Škofič, Šentjakoba v Rožu in iz Ukev v Kanalski dolini (Italija) Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v pisarni Krščanske kulturne zveze v Celovcu, Viktringer Ring 26, telefon: (0 42 22) 72 5 65/23 ali 24, ter eno uro pred koncertom pri blagajni.

Poznati moraš usodo svojega naroda, da zanj lahko živiš in delaš!

Pogovor s pisateljem Rokom Arihom ob njegovi 60-letnici

Pisatelj, publicist in kulturno-politični delavec Drago Druškovič je v torek 30. septembra obhajal svoj 60. rojstni dan. Ob tej priložnosti ga je obiskal sodelavec našega lista, da se z njim pogovori — ne samo zaradi vljudnosti — ampak, da se sreča z velikim prijateljem koroških Slovencev, katerim je posvetil dobršen del svojega dela kot pisatelj, urednik, diplomat, znanstvenik in svetovalec. Drago Druškovič se je rodil v Slovenjem Gradcu, kjer je obiskoval osnovno šolo, v gimnazijo je hodil v Mariboru, maturiral pa je v Ljubljani, kjer je tudi pozneje končal študij slovenistike, zgodovine in teorije svetovne književnosti.

● Slovenj Gradec sodi v obrobno območje med Koroško in Štajersko, se torej smatraš za Korošca?

— To niti ni tako pomembno, važno je, da veš od kje izhajaš in da se zanimaš za usodo svojega naroda, da z njim živiš in zanj delaš. Pri meni je to bilo v Mariboru, kjer sem obiskoval gimnazijo. Tam sem potom družine Hochmüller navezal stike s Klubom koroških Slovencev. To so bili rojaki, ki so po plebiscitu morali zapustiti svojo ožjo domovino. Tedaj sem spoznal tudi Frana Zwittra in tako sem že v mladih letih bil soočen s problematiko in usodo koroških Slovencev. To me je gotovo močno navezalo na Koroško in njene ljudi.

● Ko si zaključeval gimnazijo, je že vladal fašizem, kako si preživljal to najtežje obdobje slovenske zgodovine?

— Ko sem se leta 1940 vpisal na medicinsko fakulteto, so prišli in nas izgnali v Srbijo. Tam sem pobegnil v partizane in sodeloval pri bojih za Užiško republiko.

● Kako si od tam prišel na Koroško?

— Imel sem stike z odporniškim gibanjem na Dunaju. Poslali so me gor, od tam pa sem prišel na Koroško. Kot partizan sem bil v Podjuni in v Zgornjem Rožu. Doživel sem pokol Peršmanove družine in v bojih pod Arihovo pečjo sem imel srečo, da sem ostal med živimi.

● Leta 1953 si pri Slovenski prosvetni zvezi izdal svojo prvo zbirko črtic Zibelka, pozneje (1957) pri Cankarjevi založbi zbirko Zato, potem zbirko črtic Krokiji (1964) pri založbi Obzorja v Mariboru in pri isti založbi leta 1979 še zbirko Telemahova iskanja. Vse knjige kratke proze si izdal pod imenom Rok Arih, ki je danes znano ime v slovenski književnosti. Kakšna je bila tvoja začetniška pisateljska pot?

— Da sem se začel ukvarjati s pisateljevanjem, je dejansko zasluga vas koroških zamejcev. Ko je v Celovcu začel izhajati kulturno-politični mesečnik Svoboda, me je urednik dr. Franci Zwitter nagovarjal, da bi zanj napisal kakšno zgodbo. Res sem imel nekaj zapiskov

iz Šentjakoba v Rožu, ki so mi jih povedali domačini, nekakšna ustna izročila, na primer zapis o Miklovi Zali, utrinek o kmečkem puntu Barabe in še marsikaj. Vse to sem delal brez kakršnih koli literarnih pretenzij. A počasi se mi je nabiralo gradivo in tako je nastala zbirka „Zibelka", ki mi jo je izdala Slovenska prosvetna zveza in jo vključila v svoj letni knjižni dar. Tedaj so mi še poverili izbiro ilustratorja — in Ive Šubic je za moje zgodbe narisal ustrezne slike. Moja druga zbirka črtic „Zato" je naletela na dobro kritiko, dobil sem celo nagrado Društva slovenskih pisateljev. Tako se je začela moja literarna pot. Pisateljsko ime Rok Arih pa sem si nadel, ker je eden izmed mojih soborcev, ki je padel pod Arihovo pečjo bil Rok, pa sem oboje povezal.

● Bil si tudi med prvimi, ki so se po vojni zavzemali za sodelovanje med obema narodoma, zlasti na literarnem področju, Perkonig ti je bil zelo blizu, zakaj?

— Res v njem sem spoznal človeka, ki je bil velik humanist in ki je vedel, da se sožitje dveh narodov mora razvijati v duhu enakopravnosti. Zato sem njegov roman „Honigraub" — Ugrabljena strd prevedel v slovenščino; potem še roman dunajske pisateljice Gusti Stridsberg „Mojih pet življenj"; njo sem izbral tudi zaradi tega, ker je bila prva, ki je Cankarja prevajala v nemščino.

● Od leta 1960 si urednik znanstveno-kritične edicije zbranih del Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca, to je izredno zahtevno delo, kako zmoreš vse to?

— To je res naporno delo, predvsem pa zamudno in odgovorno, me pa hkrati veseli, da lahko obdelujem življenje in literarno delo našega največjega pisatelja. Doslej smo izdali že devet knjig Prežihovih zbranih del, deseta pa je v pripravi. Za dosedanje knjige sem napisal okoli tisoč strani znanstvenih razprav o Prežihovem delu in življenju.

● Kaj meniš o narodnostni problematiki na Koroškem?

— Avstrijcem priznati, kar so naredili, a vedno znova povedati, česar še niso naredili!

Drago Druškovič je vse to o čemer je tekla beseda, ustvaril poleg svojih službenih obveznosti. Zato naj ob tej priložnosti še povemo, da je jubilant po vojni deloval na Koroškem kot aktivist, potem je bil v diplomatski službi v Celovcu in na Dunaju. V letih 1951—56 je opravil študije na filozofski fakulteti v Ljubljani. Od leta 1956 do 1974 je bil ravnatelj Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani in predstojnik raziskovalne skupine za proučenvanje splošnih teoretičnih vprašanj o narodu in mednacionalnih odnosih ter za uresničevanje enakopravnosti narodov in narodnosti v SFRJ; odtlej pa je svetovalec za narodnostno-manjšinska vprašanja pri Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije. Drago Druškovič je razen tega bil tudi dolgoletni urednik kulturno-političnega glasila Naši razgledi, zdaj je še urednik Le livre Slovene, edicije Društva slovenskih pisateljev, ki izhaja v tujih jezikih. Je član Slovenskega PEN-centra in Društva slovenskih pisateljev.

Dragu Druškoviču ob njegovem življenjskem jubileju želimo, da bi še mnogo prispeval v slovensko kulturno zakladnico, predvsem pa do bi tudi v prihodnje bil tako tesno povezan s Koroškimi Slovenci kot je bil doslej, da bi kot poznavalec manjšinskih vprašanj tudi v prihodnje zastopal težnje koroških Slovencev pri matičnem narodu.

A. K.

Valentin Polanšek 51

BRATOVSKA JESEN

II. del

„Skriti se moram kam, dokler ne pridejo . . ."

„V klet pod škaf te spravim. Škaf pa zadelam s čim."

Oče se je spomnil, kako se je Podlesnikova hčerka nekoč skrila z dvema otrokoma pod velik škaf v vežnem kotu, ko so prihrumeli razdraženi Nemci, ki so jih partizani nažgali v soseščini. Skritih niso našli.

„Bolje je, da se zakopljem v steljo v hlevni uti!"

Zase je obdržal misel: Če me iztaknejo Nemci, ne bi mogli sumiti, da se skrivam tukaj ob vednosti domačih ljudi. Vsaj staršem bi bilo v skrajni sili prizanešeno.

Oče je obvezal sina. Sin sam je pomagal. Tako sta zadrgnila stegno, da je nemalo omrtvelo.

Sin je začel sebe primerjati z obstreljeno divjadjo, ki ranjena leže v skrivališče iz naravnega samoohranjevalnega nagona. Gorje pa živali, če jo drugo jutro izsledi nepopustljiv lovec, ki sledi krvavo sled do skrivališča!

Oče se strinja s sinovim predlogom.

Noč se je zunaj pooblačila. Sin je na varnem, za silo, si je dejal in pritajeno odšel v kuhinjo. Zdaj je šele opazil, da mu je vroče po vsem životu. Toliko se je razburil. Ali je sin opazil njegovo živčost? Živčnost je, da, ker se trese desnica, ki sega po loncu črne kave. Črno kavo s pelinom je vedno rad pil. Grenko. Tokrat mu je grenkoba presedala.

Ni vzdržal v zatohli kuhinji, ki se mu nikdar ni zdela tako tesna in tuje odbijajoča. Kaj vse sta govorila s sinom? Za trenutek ničesar več ni vedel. Le to, da so ga Nemci zadeli s strojnico od Podlesnikove lipe tja proti Brezovnikovi meji. To pa je daleč! Naključje samo. Kdaj je kdo že v mesečini dobro zadel? Tudi Nemec ne. Tudi Nemci imajo strah. Pa streljajo tako, samo da streljajo.

Oče Jožef je moral ven v zimo. Na jasno si mora priti takoj. Nekaj mora na lastno pest podvzeti za sinovo rešitev. Seveda bo Zvonko prišel. Ni govora, da ne bi. A vendar je treba ukrepati takoj.

Stoji pred bajto na gorici, katero je pred dnevi odkidal. Posluša v prostrano noč, ki se je razvlekla daleč prek polnoči. Šele, ko ga je začel decemberski mraz lizati in je čutil znojno čelo kot leden oklep, se priganja: V stelji bo najbolj na varnem!

Zdaj se spomni, da je krvaveči sin prišel po belem snegu do bajte. Torej je puščal krvavo sled za seboj. To pa je največja nevarnost. Zakaj ga nisem vprašal, kod je prišel? Pregazil bi njegovo sled gor do Breznikove meje. Zdaj se je gnjavil še zaradi Zvonka. Da ga od nikoder ni! Po tolikem času? Kaj, če je prišel živ Nemcem v roke? Nevarno in možno je. Tedaj je Matevž brez pomoči. Kje dobiti rešilno zvezo?

Sam ni vedel, kako se je z njim dogajalo naprej: Tiho je vstopil v spalnico. Ukvarjal se je celo z mislijo, da bi zbudil ženo in jo vprašal za nasvet. Nemogoče, protestira nekaj v njem, vojak je bil iz prve svetovne vojne, ki ga je oštel, kako je nemogoč, kako naj ženska ve za rešitev v vojaškem dejanju? Pa še rodna mati ranjenega borca? Kako je mogoče priti na tako misel? Ne, Lenčka naj spi. Še huje bi bilo, če bi ona vedela za sinovo nesrečo. Vse bi še podvojeno pritiskalo na očeta Jožefa. Vse preglasno misli. Ne, mora proč iz spalnice. Tudi premočne misli zbudijo človeka. Saj bo prišel Zvonko. Gotovo bo prišel Zvonko. Gotovo pride. Ko je vendar Matevžev spremljevalec. Celo odgovarja za Matevževo telesno varnost.

Oče Jožef stopi v sobo, kjer je stala pritlikava krušna peč in vsa oprema je bila kot liliputanska ponaredba pristne kmečke izbe. Vrata še bolj zoprno zacvilijo kot poprej. Kakor da se nekdo zadira in kliče na pomoč. Kakor da neznana gozdna žival svari pred bližajočo se nevarnostjo. V izbi stoji. Premišljuje. Nemočen in od trenutka do trenutka bolj razburjen. Dokler je še noč, mora najti rešitev za Matevža! To je jasno. Kako pa, ko ga vedno nove temote hočejo zagrniti?

Pri pritlikavi krušni peči sede na klop. Tudi ta zaječi. Kot trpinčena divjad, ki nagonsko trepeče pred poginom. Iz sosednje spalnice zaznava škripanje Lenčkinega ležišča. V moževi duši je vse skrajna napetost. Ali se je prebudila? Morda se oblači. Samo, kaj ji naj rečem? Seveda mi bo očitala, ko bo pozneje izvedela, da je sin Matevž tukaj, ona pa ga ni videla, ker ji oče ni povedal. Kako je vendar to, ali ima kot mož in oče pravico, da zabrani ženi in materi snidenje s sinom? Kmalu spet samega sebe ozmerja, prav po oficirsko, ne po komisarsko partizansko, da se vede tako babjeverno in cinca in ne pride do nobene odločitve.

Z novo odločitvijo se čez pičle pol ure prenovljen dvigne. Topleje se obleče. Obuje težke čevlje. Zunaj v veži jih obuje. Vse najde v temi. Ker pri Zoranovih ima vsaka malenkost svoje določeno mesto. Tudi zakrivljene palice ne pozabi. Previdno se spusti iz bajte. Luči ne dela.

„Matevž! Matevž!" gre klicat k utinim plankam, kjer znotraj v steljinem kupu tiči ranjen sin.

Ranjenec misli, da ga kliče tovariš Zvonko. Že se skoplje iz skrivališča in hoče pričakovanemu rešitelju naproti. Zdaj pa imava harmoniko! se nameni, da se bo pikro pošalil. Oče se bliža od notranje utine strani. Zdaj ga sin

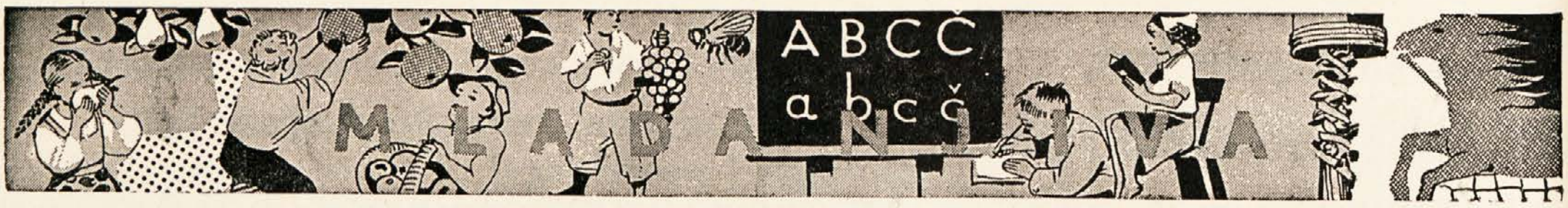

LEOPOLD SUHODOLČAN

Jurij Polenta in njegova težka brenta

Od sedmega pa do dvanajstega leta sem na jesen kot škorci živel le od grozdja. Doma seveda nismo imeli vinograda, ker v sobah ne raste trta; svoje zemlje nismo imeli niti za rožo lončnico. Živeli pa smo sredi vinogradov, sosedje so nam prinašali grozdja ali pa nas vabili na trgatev.

Ko sem bil še manjši, sem kar tako tekal po vinogradu, tu in tam pozobal sladko jagodo ter za kratek čas pomagal materi, ki je obirala grozdje. Potem ko smo si otroci napolnili škorčje želodce, smo se igrali ob robu vinograda ter nagajali brentarjem, ob večerih so nas le s težavo spravili v hišo.

Večji sem bil, bolj se mi je zdelo imenitno, če sem lahko stopil v vinograd kot pravi obirač; dobil sem svoje škarje, škaf ter seveda svojo vrsto. Sprva so mi dodelili še vrsto poleg matere, da me je lahko nadzirala, če ne puščam za sabo jagod, tudi po tleh je bilo treba pobrati vse do zadnje. Vsaka jagoda je kaplja naše krvi, je govoril gospodar. Naskrivaj pa sem škilil k brentarjem; njihovo delo je bilo težko, saj so se jim hrbti kar ukrivili, ko so jim berice napolnile brente do vrha, nato pa so morali z brento v strmi breg, a se mi je obenem zdelo res pravo moško delo, obiranje pa je le za ženske, otroke in starce.

Brentarji so prihajali in odhajali med vrstami, videli smo jih, kako so hiteli po robu vinograda proti zidanici, kdaj pa kdaj so glasno zajuckali. Brento so spraznili na preši, zarezali črto v svojo palico, kar je pomenilo, da so prinesli spet eno brento več, segli še po polič in naredili nekaj požirkov vina pa se vrnili v vinograd.

Hodil sem v prvi razred gimnazije, ko sem bil jeseni spet med obirači. Če se je le dalo, nisem izbral vrste ob materi, ker sem hotel s tem pokazati, da sem že dovolj velik in samostojen in da se ne držim več matere za krilo. Da, zdelo se mi je celo, da sem že tako močan, da bi si lahko oprtal tudi brento.

Pri malici smo otroci posedli s Polento, ki je vsako leto nosil brento. Jurij Polenta ni bil dosti večji od mene, ki mi je bilo takrat dvanajst let, a je bil trikrat starejši od mene in prav gotovo tudi trikrat močnejši, da ne omenjam njegovih košatih brk, ki jih jaz takrat še nisem premogel. Že od mladih let je Jurij Polenta živel pri gospodarju, lastniku vinograda, nihče ni vedel, od kod je pravzaprav prišel, če še ima očeta ali mater, sestro ali brata. Čez leto je gospodarju pomagal v hlevu in na polju, mu obdeloval vinograd ter na tihem čakal jesen, ko so zapeli klopotci in zacvrkutali škorci; takrat je privlekel na svetlo svojo brento in je bil nekaj dni med prvimi v vinogradu, le tu in tam je spregovoril besedo, držal se je resno ko gospodar, hkrati pa je zardeval, če so mu berice ponagajale, da prodaja platno, da mu je torej med nošnjo srajca zlezla iz hlač. Za nič na svetu bi si v tistih dneh ne pustil vzeti brente, nosil bi jo, četudi bi se moral bolan po vseh štirih priplaziti v vinograd. Vsem je rad pokazal palico, na kateri so se kar množile zareze.

Jurij Polenta najbrž sploh ni hodil v šolo ali pa je samo za kakšno leto pokukal v razred, potem pa je zbolela učiteljica in ni bilo več šole. Tisto leto, ko sem postal gimnazijec, sem se zazdel samemu sebi še bolj učen, prijelo me je, da sem se spravil nad Jurija Polento.

„Ali ti, Polenta, veš, kdo je to debelooki maki?"

Jurij Polenta je pomislil, na njegovem odraslem obrazu so se odprle otroške oči, naglo je izgovoril:

„To je kakšna država . . .!"

„Ne! To je opica!" sem se zarežal in z mano so se zasmejali še drugi, se tolkli po kolenih. A že smo nadaljevali z nagajivo igro.

„Pa veš, Polenta, kaj je Albanija?"

Jurij Polenta je zdaj odločno odkimal.

„Albanija — tako se reče po latinsko pogači . . ."

„Hahahaha . . ."

Naš smeh je odmeval daleč po vinogradu, berači so se ozirali k nam. Tudi Jurij Polenta se je smehljal, a je bil s svojim prirezanim smehljajem sam.

„Polenta, to boš pa gotovo vedel, kar te bom zdaj vprašal . . . Kaj je Mura?"

„O, to pa že vem! Mura je imel sosedovi kravi!" se je odrezal Jurij Polenta, krčevito je stiskal v pesti svojo palico.

„Ne, Polenta! Mura je reka . . ."

Tokrat pa je Jurij Polenta odločno vztrajal: „Mura je krava . . . Bela je in ima črno liso pod gobcem . . ."

Zvijali smo se v smehu in smo komaj čuli, kdaj so nas spet poklicali v vinograd. Nenadoma sem se domislil in rekel:

„Polenta, daj mi svojo brento!"

Polenta je odkimaval z vsem telesom.

„Samo enkrat jo bom nesel," sem ga prosil. „Pokazal ti bom, da jo lahko nesem kot ti."

Moral sem nekajkrat ponoviti svojo prošnjo, da je snel brento s svojih ramen in jo obesil name. Ali nam je tako hitro odpustil smeh, sem pomislil, ali pa ima tako ali tako samo svoj smeh. Vzel sem tudi njegovo palico in se odpravil navzgor po vinogradu. Moral sem počakati, da so se škafi napolnili, nato pa so začeli stresati grozdje v brento.

„Glejte, imamo novega brentarja," so smeje govorile ženske. „Fant, kar čez noč si zrastel," so se čudile. Sprva se mi je zdelo, da je brenta še zmerom prazna, le nekaj jagod je padlo vanjo, z lahkoto bom zmogel delo. „Pretežko bo zate, fant," je potem rekla gospodarjeva žena, „dosti imaš, kar nesi." Jaz pa sem vztrajal, da mi morajo napolniti brento do vrha. Najbrž so ženske začutile, da preizkušan samega sebe pa so tiho napolnile brento, meni pa se je že upognil hrbet, zašibila so se mi kolena.

„Zdaj pa le nesi, polno je!"

Počasi sem se pomikal v strmi vinograd, se oprijemal trsov ter globoko v zemljo zasajal brentarsko palico, na čelo so mi stopile debele znojne kaplje. Ozrl sem se po bericah; ko sem se prepričal, da ne pogledujejo več za mano, sem se ustavil, da bi se za trenutek spočil. Brenta me je neusmiljeno vlekla k tlom, hrbet mi je popuščal, noge so se mi tresle ko komaj rojenemu teletu, dolge vrste trsov so začele plesati okrog mene, hrib se je začel valiti proti meni.

O, ko bi lahko samo za trenutek postavil brento na tla, da bi se odpočil, sem si vroče zaželel, da bi zaustavil ta ples trsov, potem bi spet z novo močjo nadaljeval pot proti zidanici. A vedel sem, da brente ne bom več mogel dvigniti, če bi jo posadil na tla.

Spet sem se prestopil nekaj korakov v breg, nato pa so mi noge klecnile in se mi zmehčale v testo. Opotekel sem se ko pijanec in omahnil na zemljo. Z nosom sem zaril v prst, brenta in cel breg sta obležala na meni. Bila sta težka, a še težji so se mi tisti trenutek zdeli pogledi, ki so se prav gotovo obrnili vame. Berice že tečejo proti meni, sem prisluhnil, dvignile me bojo od tal ko majhnega otroka in mi brisale potno čelo, mi otipavale telo, me klicale nazaj na ta svet. Ko sem začutil korake že čisto ob sebi, sem odprl oči.

Ob meni je stal Jurij Polenta, nisem vedel, se mi smehlja ali pa je njegov smehljaj že od vekomaj tak. Dvignil je z mene veliko brento in rekel le: „Jo bom pa jaz nesel naprej . . ."

Videl sem ga, kako je postavil brento na tla, iz nje je zletelo pri padcu le nekaj grozdov, naglo jih je pobral, nato pa si je z lahkoto zavihtel na ramena brento in odšel proti zidanici. Obsedel sem na zemlji ob polnem trsu, berači me niso videli, glasno so se pogovarjali in se smejali, pred mano so se v daljavo prekopicevali griči z vinogradi, obračal se je klopotec, v mojih mislih pa so se vrtele besede, ki jih še danes nisem pozabil:

O ti Jurij Polenta
in tvoja težka brenta . . .

Jesensko pismo

Vedno tiše
in tiše
rumeni gozd
diha.

Izza gora
šumeče
že dež
škreblja.

Pozna kutina
kakor zlata ura
na veji
niha.

Veter
z dolgimi prsti
jesensko pismo
piše.

Riba in polž

Polž je potoval ob reki. Prav gotovo je bil namenjen zelo daleč, saj je nosil s sabo hišo z vsem pohištvom.

Pa ga je zagledala riba, ki je plavala blizu obale. Gledala ga je in mu zavidala.

„Blagor tebi, polž. Pot te pelje po zeleni travi in med cvetjem in greje te zlato sonce. Jaz pa samo plavam in plavam. Kamor koli se obrnem, zmerom sem v vodi."

A ji je rekel polž:

„Oh, riba, tebi je lepše. Veter te ne obpihava, dež te ne šiba, sonce te ne praži. Zmerom si lepo na hladnem. Dosti lepše ti je kot meni."

Riba mu je odgovorila:

„Strašno je dolgočasno, če moraš vse življenje živeti v vodi."

Polž pa jo je nagovoril:

„Če pa si se že naveličala, odskoči v travo! Mogoče pa je res lepše pri meni na travniku."

Ribi ni bilo treba dvakrat reči. Pognala se je iz reke in obležala sredi mehke zelene trave. Vsa srečna je zaklicala: „Joj, kako je tu lepo in zanimivo!"

Vendar se ni dolgo veselila. Kmalu je začutila, da ne more dihati, da se ji že sušijo škrge in luskine. Začela je poskakovati po travi, da bi se tako odgnala nazaj v reko, a je bila trava previsoka in reka predaleč.

Polž jo je gledal, kako je umirala.

„O ti uboga riba! Umiraš, komaj si se razveselila trave in cvetja."

Polž ribi ni mogel več pomagati. Mislil si je:

„Pa sem vseeno imel prav, ko sem rekel ribi, da ji je lepše v vodi. Če ne bi silila iz reke, bi bila še zdaj živa in zdrava. Vidim, da se v vodi živi lepše. Zato se bom tudi jaz preselil v reko."

In se je polž odpravil s hišo in vsem pohištvom proti reki. Dolgo je potoval, da se je že spotil in utrudil od napornega plazenja, toda naposled se je le privlekel do reke. Tedaj je še enkrat pomislil in si rekel: „Če je riba na suhem umrla, potem je že res, da se v vodi živi bolje in dlje."

Pa se je spustil v reko s hišo in vsem pohištvom — in utonil.

šele prepozna.

„Vi ste še koj pokonci?" Skoraj potrtost zveni iz besedi.

„Zakaj si se skopal iz stelje?"

„Mislil sem, da je Zvonko!"

Utino temoto je preprežala mesečina skozi špranje. Moška si nista videla v oči. Matevž je bil potrt, ker ni bil Zvonko pred njim. Oče pa se je ustrašil: Spet bo začel krvaveti, ker se je pokonci zrušil.

„Kako se počutiš?"

„Materi menda niste kaj rekli?"

Že očetov molk mu je bil odgovor. Si vsaj še ona ne bo delala nepotrebnih skrbi. Vem, kako ji sedaj vse še globlje gre k srcu, odkar smo zgubili Domna.

„Matevž, boš vzdržal? Pobašem te in zanesem v spodnjo Podlesnikovo šupo. Gazi zmedem daleč naokoli. Potem grem čez Prevje in poiščem AFŽ kurirje ali nekoga, ki ima zvezo za bolnico."

„Ne tako daleč. Drugi bataljon ima štab v Hrovljem. Tja pridete prej. Ali pa greste k sosedovi Strnovi Gelci . . ."

Oče je molčal. V zadregi ob samoočitku, kaj da mu Gelca ni prišla že prej na misel.

„Da Zvonka ni, je pa čudno!"

„Nekaj ni v redu poteklo."

Dobro, da zaskrbljeni oče v sinovih očeh ni opazil še večje zaskrbljenosti. Tudi nekaj svetlejšega v Matevževih očeh ni opazil. Sinove solze so polzele v steljo . . .

Nista se mogla zediniti. Končno je oče zopet zakopal sina v steljo. Sam pri sebi pa je dejal: Krvave stopinje v snegu je treba zabrisati. Te izdajalske sledove je treba izbrisati! Dokler je še noč, mora biti to opravljeno. Dokler je še noč . . . Sinu pa je obljubil, da gre spat in da tudi materi ne bo kaj povedal. Oče Jožef je bil v vedno hujši stiski: Materi ženi ni povedal resnice! Zdaj je nalagal še sina! A samo zato, da pokaže sebi odločnega vojaka, izkušenca, ki se znajde v vsakem nemogočem položaju.

3 Oče Jožef se je ob pripravljanju na nove rešilne ukrepe pogreznil v svoje življenje . . .

Jesenski semenj je bil, god svetega Simona. Z očetom je bil v Kapli. Pri Murku mu je kupil golaž. To je izgledalo, da je oče denaren. Kar ni bilo vedno. Malo se je dalo zaslužiti. Pa še na tiste denarje je bilo večkrat treba čakati. Medtem, ko je sin Jožef jedel golaž, je oče večkrat omenil, da ima še nujen opravek na grajski žagi, kjer je bil zaposlen. Zadeva se bo morda zavlekla, zato je prav, da sin kar sam gre domov v grapo. Tako sta se razšla sin in štiriinštiridesetletni oče Janez.

Tedaj ga je zadnjič videl. Kup naravnanega lesa, ki se je podrl na grajski žagi, ga je ubil.

Jožef je sedaj računal v temni noči: Kaj, točno devetdeset je let, odkar je prišel moj oča s Tolminskega . . .

Kako pa je meni potlej šlo? Brez očeta? Pri Ričku sem začel služiti, komaj trinajst let mi je bilo. Ničesar se nisem učil, a vse sem moral delati. Z leti sem bil marsikaj. Povsod pa je pičel in skopuško odmerjen kruh. Ha, moj oča je bil sodar in tesar, apnar in ogljar, gozdar in divji lovec in tarokist in kegljač. Nekaj teh lastnosti sem menda po njem podedoval.

Pri Ričku služim torej tri leta. Potem sem šel k Ježeju. Mladi gospodar se je prav leto pred smrtjo mojega očeta tisočosemstoosemindevetdeset poročil. Kar štiri leta sem Ježejev hlapec. Ni bilo slabo. Denar je bil stalen. Pa šteditи sem tudi znal. Vsak krajcar sem stran položil. Potem sem nihal med domačijama Ježej in Brezovnik sem ter tja, tu nekaj let, tam nekaj let. Znal sem ju nategniti. Kdor od kmetov bo primaknil krono, tistemu pa hočem biti za posla. Kaj delo? Vsemu sem bil kos. Igraje sem vse opravil. Nihče ni priganjal. Brezovnik je imel solzne oči, ko sem ga zadnjič po treh letih službovanja zapustil. Njega je pozneje gališka fronta požrla. Bila sva si morda tudi zato bliže, ker je njegov oče pravtako prihajal iz tolminske strani. V tistih letih je več korenitih Tolmincev zagazilo na koroško stran. Vsi so se dobro pregarali. Nihče ni ostal na beraški palici. Šmentana reč, če pomislim, kako se je izdelal zlasti Podlesnik. Stari je prišel kot navaden apnar, ki je znal tudi po laško zidati. Takrat so tukajšnji kmetje radi obnavljali svoja poslopja in več zidali kot z brunovjem gradili. Tolmince so imeli češče tudi za Lahe.

Pa se je Luka priženil kot apnar na majhno kmetijo v Sali. Osenca je bila v teh letih vrag. Žita niso več dozorevala. Stradovije so se začele. Bila pa je tisti čas tudi nova doba, da so kmetje prišli do svojih kmetij izpod grofovske oblasti. Nekateri so se znašli. Pa so se osamosvojili in so zrastli v mogočne posestnike. Drugi so šli rakovo pot. Propadli so. Velika krivda kot rečeno je bila tudi stradovija.

Luka je dobro gospodaril. Skoraj bi rekli, da je bil hudičev garač in skopuh. Le nekaj let in že je prvotno malo posestvo v Sali prodal, pa kupil Podlesnikovo veliko kmetijo. Kako je bilo to mogoče? Prihranil je toliko denarja. Prejšnji Podlesnikov posestnik je bil istotako z laške strani, a prekaljen računar. Prodal je pravzaprav golo kmetijo. Vse drevje do pet colov debelosti je dal posekati. Potlej je šele grunt prodal. Luka ga je vseeno kupil in začel gospodariti. Tudi naprej je garal in bil na glasu, da je zelo skop. Kar pa ni povsem držalo. Posle je dobro plačal. Ob teškem delu je morala biti boljša hrana za dninarje in domače. Seveda razsipavanja ni trpel.

(Dalje prihodnjič)

POVSOD SPREJETI V DUHU BRATSTVA

Vtisi s potovanja po SR Srbiji (3)

Koncertna turneja mešanega pevskega zbora Rož iz Šentjakoba za pevce ni prinesla samo vrsto koncertov in spoznavanje bogate zgodovine srbskega naroda in tamkajšnjih enakopravnih manjšin. Odvijala se je v zelo prijetnem vzdušju, ki bo kljub naporom gotovo ostala trajno v spominu pevcev. Na dobro vzdušje so vplivali v prvi vrsti prijazni in širokogrudni sprejemi ter srečanja, ki so se odvijali v duhu bratstva. Pri tem je spontanost igrala zelo veliko vlogo. Turneja je potekala v glavnem po točnem sporedu, pogosto pa je zbor dobil tudi nepričakovano možnost za nastop. Tako je bilo npr. v Kragujevcu, kjer so organizatorji spontano posredovali nastop v okviru večera virtuosov narodne glasbe. Podobna spontanost in pripravljenost poslušati koroško pesem — pa med drugim tudi srbske, slovaške idr. pesmi iz ust šentjakobskih pevcev je bila tudi v raznih drugih krajih, ki so jih obiskali, npr. v nekem manastirju in v šoli v Ljigu.

V prvih treh dneh potovanja smo se ustavili v glavnem v mestih oz. ob znamenitostih in na ta način spoznavali glavne kraje Šumadije. Pogled v deželo je bil v glavnem mogoč le iz omnibusa in ta pogled je seveda le bežen in dopušča le delne vtise. Eden glavnih vtisov je bil gotovo ta, da je bila opaziti ob nad 1000 km dolgi poti povsod močna gradbena dejavnost. V prvi vrsti so gradili stanovanjske hiše in to ne le ob robu večjih mest, temveč razprostrto po vsej deželi tja do pretežno kmečkih predelov. Presenetil je predvsem tudi tip enodružinskih hiš, ki je za naše pojme imel zelo koničaste strehe na deloma zelo ozkih hišah, ki so močno spominjale na stare srbske kmečke domačije, ki jih sestavljajo številna taka poslopja. Kdor je pričakoval, da je Srbija nekoliko sorodna Krasu je bil seveda zelo presenečen, posebno še v Šumadiji. Že sama beseda spominja na šumenje gozdov, na hribih in gričih pokrajine, ki se razlega med Donavo na severu in Moravo na jugu in vzhodu. V tem predelu Jugoslavije je razvito sadjarstvo, poljedeljstvo, vinogradništvo in živinoreja. Medtem ko so vsa mesta industrializirana je podeželje v teh krajih še pretežno kmečko.

Člani MPZ Rož in sorodniki dirigenta Lajka Milisavljeviča so se zbrali pod pozdravnim geslom

Najboljša možnost spoznati kmečko podeželje se nam je nudila v Bošnjanoviču, v vasi sredi gričevitega področja, kakih 90 km južno od Beograda. Bošnjanovič, rojstni kraj Lajka Milesavljeviča, je omogočil pogled takorekoč v notranjost dežele. Okoli 60% prebivalstva je v tem kraju še zaposlenega v kmetijstvu, delavci pa imajo delovna mesta v 5 km oddaljenemu Ljigu, ali pa v Valjevu in tudi v bolj oddaljenem Beogradu. Pred 50 leti so bili ti kraji še popolnoma nerazviti, danes pa napredujejo zelo hitro. Še pred 20 leti v Bošnjanoviču npr. ni bilo vodovoda; bližnjega mesta Ljig pred 57 leti sploh še ni bilo, danes pa na veliko urejujejo kanalizacijo.

Sploh je bil v tem kraju vtis ta, da vasi v našem smislu sploh ni. Po gričevitem področju so kmetije oz. skupine kmetij raztresene na pobočjih in vrhovih gričev. Zakrivajo jih pa pogosto skupine dreves. Sploh je lahko vsak ugotovil, da je zemlja v teh krajih zelo rodovitna, pravijo, da v primerjavi z našimi kraji, ki jih pokrivajo tudi večinoma polja, travniki in gozdovi, tam še lažje vzklije seme.

Sprejem v Bošnjanoviču je bil nepričakovano prijeten in hkrati slavnosten. Nad potjo na dvorišče kmetije je bil razpet napis „Dobro nam došli!" Po poti na kateri še ni vozil noben avtobus in je zahteval veliko spretnosti šoferja smo se pripeljali neposredno na dvorišče kmetije. Pričakovali so nas številni sorodniki Milesavljeviča in tudi zastopnika občine, ki sta nas spremljala zvečer tudi na koncert v mesto.

V hišah obeh stricev Lajka smo bili razkošno pogosteni. Spoznali smo pozdravni običaj teh krajev. Za pozdrav dobi vsak obiskovalec sladko sadje, navrh pa požirek vode. Po tem pozdravnem obredu se je začelo kosilo, pri katerem na začetku seveda ni smelo manjkati močno domače žganje, ki je svoje prispevalo k odlično uspelem obširnem kosilu, ki je po dolgem potovanju posebno dobro teknilo.

Brata Milisavljevič v objemu s članoma MPZ Rož

Poldnevno bivanje na teh dveh kmetijah je omogočilo tudi upogled v produkcijo domače skute in tudi kajmaka, specialitete, ki jo izdelujejo iz smetane kuhanega mleka. Pa tudi v delovanje celotne kmetije, ki je že dobro mehanizirano in obsega 10 ha obdelovalne zemlje. V številnih pogovorih pa so pevci lahko spoznali še več iz življenja ljudi teh krajev. V nekaj urah je nastal v tem kraju tesen prijateljski kontakt med domačini in pevci, ki se je nadaljeval tudi še zvečer ob koncertu. Zanimanje za koroške Slovence je bilo veliko in kmet iz neke sosednje vasi, kjer obstaja kulturno društvo s kulturnim domom se je zanimal ali ne bi bilo mogoče še kdaj organizirati kakšno podobno prireditev tudi pri njih, pri tem je predlagal, da bi posamezni pevci prenočevali na posameznih kmetijah in se tako še bolj povezali z ljudmi tega kraja. To je bil eden izmed izrazov bratstva in gostoljubnosti, ki je bil navzoč v vseh teh dneh.

Predstavniki mesta Ljig in zastopniki tamkajšnje mladine pa so po koncertu priredili v kulturnem domu sprejem na katerem so izrazili, da bodo napravili vse, da ta nastop Mešanega pevskega zbora Rož ne bi bil zadnji, hkrati pa se je zahvalil družini Milisavljevič, da je posredovala ta koncert in skrbela za prijetno bivanje pevcev v tem kraju.

Podobno prisrčen je bil naslednji dan tudi obisk šole v Ljigu, katero obiskuje okoli 1200 učencev iz vse okolice. Predstavniki šole so govorili o delovanju šole, med drugim tudi o skrbi za pouk Romov (Ciganov), ki imajo v bližini Ljiga svoje naselje. Direktor šole je celo nekoliko skrajšal učno uro, da bi učenci imeli možnost prisluhniti pesmim zbora iz Koroške.

Po koncertu v Ljigu se pevci poslavljajo od navdušenih poslušalcev

Iz življenja Triglavskega župnika Jakoba Aljaža

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Ob človeških in glasbenih kvalitetah — o planinskih govorimo kasneje — je združil v sebi še številne civilne. Duhovne je opisal Mlakar.

Jakob Aljaž je bil **ljudski dobrotnik.** Janko Mlakar (1) pripoveduje, kako je Aljaž na lastne stroške postavil Ljudski dom na Dovjem, v katerem so se vršila predavanja, igre, pa tudi pevski koncerti, ki jih je vodil sam.

Za Kranjsko goro, Dovje in Rateče je bila ustanovljena skupna **Posojilnica in hranilnica,** s sedežem v Kranjski gori. Njen nadzornik je bil ves čas Jakob Aljaž, ki je Dovžanom brezplačno posredoval, dopisoval in delal zadolžnice kar na Dovjem. S tem je ljudem prihranil čas in denar za pot. V Aljaža samega pa so imeli neomejeno zaupanje.

Leta 1909 in 1910 je na prošnjo občinskega odbora in gospodarskega odseka posredoval pri novem deželnem odboru in na sodišču **vpis nekdaj skupnih parcel na 137 dovških upravičencev.** Leta 1885 so se po pomoti ali zvijači te parcele napačno zapisale na občino Dovje, ki je bila zemljiškoknjižno vse kaj drugega kot 137 starih upravičencev. Takrat še ni bilo cementarne, ne novih priseljencev, da bi bila situacija zemljiškoknjižnega stanja nečista. Liberalni deželni odbor je prošnjo samih občanov odklonil — vedel je zakaj. Kot znanec novega deželnega glavarja Šukljeta je Aljaž v imenu dovškega gospodarskega odseka naredil prošnjo in zgodovinsko utemeljil, da so stari dovški posestniki te parcele dobili še od freisinških škofov in da gre za stare priposestvovane pravice. Pooblastil je dr. Pegana, da toži občino Dovje in uspel. Občina je odstopila, deželni odbor je dal dovoljenje in sodišče v Kranjski gori je parcele (več tisoč oralov v vrednosti 10 milijonov 200.000 K) prepisalo nazaj na upravičence. V župni kroniki Aljaž meni, da ga je zato občina Dovje leta 1910 imenovala za častnega občana, vendar mu je to naznanila šele čez leto dni, ko mu je bila izročena uokvirjena diploma!

Aljaž se je poizkusil tudi na **prosvetnem področju.** V letu prihoda na Dovje je postal šolski nadzornik za okraj Radovljica, kar mu je jemalo mnogo časa. Sam v „Orisu mojega življenja" pravi: „Velika čast, pa tudi mnogo dela". To funkcijo je kasneje odložil, ko ga je pritegnil Triglav. Poleg tega so ga v tem času napadale razne bolezni, prometne zveze pa so bile neugodne. Od deželnega šolskega sveta je dobil priznanje s pohvalo za delovanje, posebno zato, ker je **dvignil izobrazbo učiteljev v glasbenem pogledu.** Ob odhodu s funkcije okrajnega šolskega nadzornika leta 1891. so ga obenem izvolili za častnega člana Učiteljskega društva v okraju Radovljica.

Aljaž je deloval tudi v **občinskem zboru kot odbornik** — ne preveč rad — čeprav sta ga za članstvo v zboru naprošali obe stranki. Na željo okrajnega glavarja je prevzel vodstvo aprovizacije med vojno. Mnogo je storil za goriške begunce, ki so po razpadu Avstroogrske pribežali v Jugoslavijo.

Domoljubno zavest je Aljaž izkazal z **agitiranjem za obrambo severne meje.** Rotil je žene in dekleta, naj ne branijo svojim možem in fantom služiti generalu Maistru pri obrambi severne meje. Poziv ni bil brez uspeha. Njegove vasi so dale okrog 80 borcev za severno mejo, od teh je bilo kar dve tretjini prostovoljcev — preživelih vojakov iz I. svetovne vojne.

S politiko pa se je Aljaž ukvarjal, kolikor je bilo to potrebno. Osebno se je rad dvignil nad strankarske razprtije in spretno krmaril iz zakulisnih spletk, ki so mu jih nastavljali. V odnosu do dela in do ljudi se je ravnal po geslu: Razdirati je lahko, zidati pa težko! Nekako tako je vzpodbudil v pismu nekdanjega predsednika podružnice SPD za kranjskogorski sodni okraj na Jesenicah Milana Guština, ko je ta mislil na odstop zaradi težavnih razmer v podružnici. Aljaževo pismo je bilo objavljeno v Planinskem vestniku. (2)

Kot rojen praktik in bister opazovalec je Aljaž po Sušnikovem zgledu dovškemu županu Janši **skonstruiral žago venecijanko** na turbino z 230 udarci na minuto in 7 konjskimi silami moči. Poklical je tudi svoje prijatelje strokovnjake, da so merili pretok vode dovškega potoka Mlince in studencev, to pa zaradi projektiranja krajevne elektrarne ter vodovoda. Vendar je nadaljnje delo zavrla vojna.

Znan je **Aljažev turistični (optični) telegraf.** Uvedel ga je na Dovjem že leta 1896 zaradi telegrafske povezave med Triglavom in Dovjem. Zadeva je v mahanju z loparji v določenih položajih in presledkih znakov ter spominja na Morsejev sistem (1 mahljaj na 1 sekundo). Z uspehom so ga uporabljali celo na vojaških vajah, če so bile ugodne vremenske prilike.

Aljaževe zasluge so cenile svetne in posvetne oblasti. Za duhovnega svetnika je bil imenovan z dekretom, z dne 25. VII. 1912, takratne državne oblasti pa so ga odlikovale z zlatim zaslužnim križcem s krono leta 1912, z redom sv. Save 4. in 3. razreda pa po prvi vojni, Slovensko planinsko društvo z nazivom **častni član SPD in drugimi častmi in zahvalami.** Za častnega člana ga je imenovalo tudi Hrvatsko planinsko društvo (3) in Erzgebirgs Verein (4). Častno članstvo mu je podelila Glasbena matica in Pevsko društvo Ljubljana, Pevska zveza občine Dovje, že omenjeno Učiteljsko društvo za okraj Radovljica, Občina Dovje, Gasilsko društvo Dovje in morda še kdo.

Svoje delo je Aljaž najbolje opisal sam v „Orisu mojega življenja" (PV 1923, str. 113, 129, 145 in 161) in v „Planinskih spominih" (PV 1922 in 1923 skozi oba letnika). Janko Mlakar ga je v svojih posrečenih in hkrati poučnih pripovedih „Iz minulih časov" (PV 1933, str. 175), ob „Stoletnici rojstva Jakoba Aljaža (Planinski zbornik 1945, str. 95) in v Spominih in opominih" (PV 1936 in 1937 skozi oba letnika) le dopolnil.

Kot pevec in glasbenik se je Aljaž opisal v Pevcu 1923., 1924. in 1925. leta. Svoje mesto ima tudi v Slovenskem bibliografskem leksikonu.

Aljaž je v prvi vrsti sam poskrbel za svoje mesto med narodom in v zgodovini. Njegova dela ne more zanikati nihče. Preveč je vkopano v Triglav, spomine in v narodne dediščine. Čez prag njegovih triglavskih koč prestopajo ljudje iz vseh delov sveta, vseh prepričanj in nazorov. Oskrbo in prenočišče so imeli že v Aljaževih časih kot da bi Aljaž sam hotel simbolično nakazati, da v višinah ni prostora, ne časa za zdrahe in vzklikniti s Cankarjem „Tukaj bodo živeli veseli ljudje"!

Tone Strojin

Jakob Aljaž v slovenskem planinskem izročilu

ŠPORTNI VESTNIK

SAK - Možberk 0:0

Zadnjo nedeljo je imel SAK v gosteh moštvo iz Možberka. Ob lepem vremenu se je zbralo okoli 350 gledalcev – predvsem iz tabora SAK. Po izvrstni tekmi proti Sinči vasi, so navijači SAK pričakovali zmago nad Možberkom. A zmaga je tokrat izostala. Obe moštvi sta se borili ter se po 90 minutah ločili z rezultatom 0:0. Sicer je imel SAK večje možnosti za zmago, toda na eni strani izvrstni golman gostov in na drugi strani smola sta preprečila zmago slovenskih nogometašev. Tako je branil vratar gostov „stoodstotno" šanso Fere, ki je tokrat razočaral. Smolo je imel tudi Drnovšek, ko je le za nekaj centimetrov zgrešil nasprotnikov gol.

SAK je imel gotovo več od igre, toda gosti iz Možberka so z dobro obrambo uničili šanse nogometašev Slovenskega atletskega kluba, ki je igral v sledeči postavi: Ahlin, Zdouc, Pandel, Lampichler, Woschitz (46., P. Zablatnik), Fera (59., G. Zablatnik), Luschnig, Babšek, Hobel, Kreutz, Drnovšek.

Moštvo pod 23

je odigralo tekmo proti Možberku že v petek in zaslženo zmagalo s 4:2. Gole za slovensko moštvo sta dala Hobel S. (2) in Marjan Velik (2). Igra je bila zlasti v drugem polčasu zelo trda in nešportna. Bistven del k temu je prispeval izredno slab sodnik Paier

SAK mladinci – Hodiše mladinci

Po 3. igri so mladinci SAK na zadnjem mestu lestvice. Mladincem še ni uspelo doseči točke. Delo trenerja M. Oraže sigurno ne bo lahko, saj je moštvo skoraj docela novo in bo treba najti šele pravo enajsterico.

SAK šolarji – Hodiše šolarji 3:1

Druga zmaga najmlajših nogometašev SAK! Po zmagi proti Trdnji vasi (1:0) so šolarji premagali sovrstnike iz Hodiš kar s 3:1. Gole za SAK sta poskrbela Kapp (2) ter Markitz Rado. Za šolarje SAK skrbita trener Katz Leonhard ter njegova „desna roka" Andrej Kumer.

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB

vabi na prvenstvene tekme

V SOBOTO, 4. OKTOBRA 1980

Velikovec - SAK **ob 15.45 uri**

Velikovec „pod 23" – SAK „pod 23" **ob 14.00 uri**

na nogometnem igrišču Velikovec

V NEDELJO, 5. OKTOBRA 1980

DSG Borovlje ml. – SAK ml. **ob 10.30 uri**

Igrišče: **Podgora (Unterbergen)**

Navijači prisrčno vabljeni!

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 3. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Domača imena — Veselo naokrog.

SOBOTA, 4. 10.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 5. 10.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 6. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Zbori pojo.

TOREK, 7. 10.: 9.30 Pisani svet — 14.10 Koroški obzornik — Ob zvokih tamburic — Zanimalo vas bo.

SREDA, 8. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Komorna glasba — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 9. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Popevke.

AVSTRIJA 1

PETEK, 3. 10.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 7000 let perzijske umetnosti — 10.30 Prosim k mizi — 10.55 Klub seniorjev — 11.35 Taras Buljba — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Novo od včeraj — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Oddaja XY — 21.15 Modna revija — 21.20 Kuhinja plošč — 22.05 Reklama in šport — 22.20 Salzburški humanistični pogovor — 23.20 Poročila.

SOBOTA, 4. 10.: 15.35 Načelnik pošte — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Fantič z zlatimi hlačami — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Nori zakon — 21.55 šport — 22.15 Jolly Joker — 23.00 Poročila.

NEDELJA, 5. 10.: 11.00 Začetek — 11.15 ORF stereo koncert — 12.45 Tečaj za vzgojo majhnega otroka — 14.55 Nevesta za sedem bratov — 16.35 Črni z belo poltjo — L.S.B. Leakey — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Volitve 1980 v ZRN — 18.30 Avstrijska ljudska glasba — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Povratek — 21.10 Volitve 1980 v ZRN — 23.00 Poročila.

PONEDELJEK, 6. 10.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Tečaj za vzgojo majhnega otroka — 10.00 Križem skozi mesto in deželo — 10.15 Vesoljska ladja Terra — 10.30 Načelnik pošte — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 7. kontinent — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki— 20.15 Ponedeljski šport — 21.15 Akcija v Manhattanu — 22.00 Večerni šport — 22.30 Poročila.

TOREK, 7. 10.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina za začetnike — 9.45 Follow me — 10.00 O fiziki — 10.30 Nevesta za sedem bratov — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Cesaričin sel — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Teleobjektiv — 21.00 Bridge s stricem Tomom — 22.45 Zizi Jeanmaire — 23.35 Poročila.

SREDA, 8. 10.: 9.00 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Salzkammergut — 10.30 Žena, ki vse pozna — 17.00 Kralj ugank — 17.30 Moj stric z marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Robinovo gnezdo — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Maigret — 21.45 Poročila.

ČETRTEK, 9. 10.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Italijanščina — 10.00 Mesto dela zgodovino — 10.30 Zjutraj ob sedmih je svet še v redu — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Mode in trendi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Vas ob meji — 22.10 Večerni šport —

AVSTRIJA 2

PETEK, 3. 10.: 17.25 Pregled sporeda — 17.30 Križem skozi mesto in deželo — 17.45 Vesoljska ladja Terra 12 — 18.00 Tečaj za vzgojo majhnega otroka — 18.30 Orientacija — 19.00 Vi želite — mi zaigramo — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Nemčija pred volitvami — 21.00 Sužnji — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Vabeča skušnjava — 0.35 Poročila.

SOBOTA, 4. 10.: 17.00 Waltoni — 17.45 Antikvitete — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primer za državnega odvetnika? — 20.15 Ko gledam v Tvoje oči — 21.50 Tekmeci in moč — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 5. 10.: 11.00 Ekumenska slovesnost ob dnevu žetve — 16.05 Pregled sporeda — 16.10 Sandokan — 16.55 Zadnji milijarder — 18.25 Nemške volitve 1980 — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Žena, ki vse pozna — 22.10 Charlie Chan v Egiptu — 23.20 Poročila.

PONEDELJEK, 6. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Angleščina za začetnike — 18.15 Follow me — 18.30 Po Avstriji — 19.00 Znanje danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Jacques Offenbach — 21.15 Glasba — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Smrt v Hollywoodu — 0.20 Poročila.

TOREK, 7. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Zveri — 19.15 Nova — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.30 Večer v magičnem krogu — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

SREDA, 8. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Italijanščina — 18.30 Brez nagobčnika — 21.05 Zaklad na njivi — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Skrivališče — 23.55 Poročila.

ČETRTEK, 9. 10.: 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Ruščina — 18.30 Pota k umetnosti — 19.00 Galerija — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dalli, dalli — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 3. 10.: 8.45 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Leti, leti pikapolonica — 17.35 Družina Smola — 18.00 Domači ansambli — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Spoznavajmo naše morje — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Ves svet imam v rokah — 21.05 Propagandna oddaja — 21.10 Blakovih sedem — 22.00 V znamenju — 22.15 Nočni kino: Slepi konji, ameriški film.

SOBOTA, 4. 10.: 8.00 Poročila — 8.05 Minigodci v glasbeni deželi — 8.20 ZBIS: Letni časi — 8.35 Japonska pravljica — 8.50 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.20 Poletavček — 9.50 Korenine — Naslednje generacije — 11.25 Po sledeh napredka — 11.55 V izjemnih okoliščinah, izobraževalna oddaja — 12.25 Ljudje in zemlja — 13.25 Poročila — 14.55 Nogomet Budučnost : Crvena zvezda — 16.45 Poročila — 16.50 Lassie — Nov začetek, ameriški film — 18.30 Glasbena oddaja — 18.55 Naš kraj 19.10 Zlata ptica — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Dnevi slovenske zabavne glasbe, prenos — 21.00 Propagandna oddaja — 21.05 Ujetniki vesolja, ameriški film — 23.10 Kažipot — 23.30 Poročila.

NEDELJA, 5. 10.: 8.15 Poročila — 8.20 Za nedeljsko dobro jutro — 8.50 Priljubljene zgodbe — 9.20 Jazon iz vesolja — 9.45 Zgodovina pomorstva — 10.30 Vrnitev odpisanih — 11.35 Kažipot — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Jugoslavija, dober dan — 13.35 Speedway za zlato čelado — 15.25 Poročila — 15.30 Pot na vzhod — 15.55 Dirkalna mrzlica — 17.25 Košarka — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Ščuke pa ne — 21.00 Dokumentarna oddaja — V znamenju — 21.50 Zabavno glasbena oddaja — 22.05 Športni pregled.

PONEDELJEK, 6. 10.: 8.45 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Ciciban kolesari —17.35 Ustvarjalni miselni vzorci — 18.00 Znana — neznana Jugoslavija — 18.35 Obzornik — 18.45 Pop godba — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Sedma zapoved kradi malo manj — 22.35 V znamenju.

TOREK, 7. 10.: 9.00 TV v šoli — 17.00 Poročila — 17.05 Dimnikarček se potepa — 17.15 Pisani svet — 18.00 Jugoslovanski narodi v pesmi in plesu — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 22.15 Iz baletnega arhiva.

SREDA, 8. 10.: 9.20 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.45 Velike razstave — 18.10 Od vsakega jutra — 18.40 Mozaik — 18.45 Obzornik — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Verino šolanje — 21.40 V znamenju — 22.30 Športni pregled.

ČETRTEK, 9. 10. 9.00 TV v šoli — 14.55 Nogomet — 17.05 Poročila — 17.10 Zgodovina pomorstva — 18.00 Tehtnica za natančno tehtanje — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Dokumentarna oddaja — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 V živo — 21.35 V znamenju — 21.50 Glasbeni magazin.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 3. 10.: 4.30 Dobro jutro — 4.50 Dnevni koledar — 5.00 Poročila — Dobro jutro, rojaki na tujem — 5.20 Rekreacija — 5.30 Jutranja kronika — obvestila — 6.00 Poročila — 6.10 Prometne informacije — 6.30 Poročila — 6.50 Dobro jutro, otroci — 7.00 Poročila — 7.30 Iz naših sporedov — 8.00 Poročila — Prometne razmere — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.30 Glasbena pravljica — 8.38 Naši umetniki mladim poslušalcem — 9.00 Poročila — 9.05 Z radiom na poti — 9.40 Turistični napotki za naše goste iz tujine — 10.00 Poročila — 10.05 Rezervirano za . . . — 11.00 Poročila — 11.35 Znano in priljubljeno — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 12.10 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Pihalne godbe — 13.00 Iz naših krajev — Iz naših sporedov — 13.20 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 13.50 Človek in zdravje — 14.00 Poročila 15.00 Dogodki in odmevi — 15.30 Napotki — 14.25 Voščila — 14.55 Minute za EP — za turiste — 15.35 Zabavna glasba — 15.50 Radio danes, radio jutri — 16.00 Vrtiljak — 19.00 Radijski dnevnik — 19.25 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč otroci — 19.45 Z ansamblom Borisa Kovačiča — 20.00 Uganite, pa vam zaigramo — 21.00 Poročila — 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.00 Poročila — 22.25 Iz naših sporedov — 23.00 Poročila — 23.10 Petkov glasbeni mozaik — 24.00 Poročila.

SOBOTA, 4. 10.: 4.30 Dobro jutro — 4.50 Dnevni koledar — 5.00 Poročila — Dobro jutro, rojaki na tujem — 5.30 Jutranja kronika — obvestila — 6.00 Poročila — 6.10 Prometne informacije — 6.30 Poročila — 6.50 Dobro jutro, otroci — 7.00 Poročila — 8.08 Pionirski tednik — 9.00 Poročila — 11.05 Zapojmo pesem — 11.20 Po republikah in pokrajinah — 12.10 Godala v ritmu — 12.40 Veseli domači napevi — 13.20 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam . . . — 14.05 Glasbena panorama — 15.00 Dogodki in odmevi — 15.50 Radio danes radio jutri — 16.00 Vrtiljak — 18.30 Mladim, mladim — 19.00 Radijski dnevnik — 19.25 Obvestila in zabavna glasba — 20.00 Sobotni zabavni večer — 21.00 Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.00 Poročila — 23.10 Portreti jugoslovanskih ustvarjalcev in poustvarjalcev zabavne glasbe.

NEDELJA, 5. 10.: 4.30 Dobro jutro — 5.00 Poročila — 6.00 Poročila — Dnevni koledar — 6.15 Danes je nedelja — 7.00 Jutranja kronika — 7.30 Zdravo, tovariši vojaki — 8.00 Poročila — Iz naših sporedov — 9.05 Še pomnite, tovariši — 10.00 Nedeljska matineja — 11.00 Pogovor s poslušalci — 11.10 Voščila — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 13.00 Poročila — Posebna obvestila — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.20 Za kmetijske nasvete — 13.50 Pihalne godbe — 14.00 Poročila — 14.05 Humoreska tega tedna — 14.25 S popevkami po Jugoslaviji — 15.00 Poročila — 15.10 Pri nas doma — 15.30 Nedeljska reportaža — 15.55 Listi iz notesa — 16.15 Minute za EP — 16.20 Gremo v kino — 17.000 Poročila — 18.50 Minute za EP — 19.00 Radijski dnevnik — 19.25 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.00 Poročila — Iz naših sporedov — 22.20 Skupni program JRT — 23.00 Poročila — 23.10 Mozaik melodij in plesnih ritmov — 24.00 Poročila.

PONEDELJEK, 6. 10.: 4.30 Dobro jutro — 5.00 Poročila — obvestila — 5.30 Jutranja kronika — 6.00 Poročila — 6.10 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 7.00 Poročila — 8.08 Z glasbo v dober dan — 9.00 Poročila — 9.05 Z radiom na poti — 11.35 Znano in priljubljeno — 12.00 Poročila — Na današnji dan — 12.10 Veliki zabavni orkestri — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.20 Obvestila in zabavna glasba — 14.05 V gosteh pri zborih jugoslovanskih radijskih postaj — 14.25 Voščila — 15.00 Dogodki in odmevi — 15.30 Zabavna glasba — 15.50 Radio danes, radio jutri — 18.00 Na ljudsko temo — 18.25 Zvočni signali — 19.00 Radijski dnevnik — 19.25 Obvestila in zabavna glasba — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Z ansamblom Jožeta Burnika — 21.00 Poročila — 21.05 Glasba velikanov — 22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini — 22.25 Iz naših sporedov — 22.30 Popevke iz jugoslovanskih studiev — 23.00 Poročila — 23.10 Za ljubitelje jazza — 24.00 Poročila.

ZSO
ZVEZA SLOVENSKIH ORGANIZACIJ NA KOROŠKEM

OKRAJNA PISARNA PLIBERK

posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bo:

7. 10. 1980
Dipl. inž Feliks Wieser
sekretar ZSO

Menjava denarja

Stanje v četrtek 2. oktobra 1980

Za 100 **din** dobite	40.– šil.
Za 100 **din** plačate	45.– šil.
Za 100 **lir** dobite	1.41 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.50 šil.
Za 100 **mark** dobite	698.50 šil.
Za 100 **mark** plačate	714.80 šil.

Opozarjamo vse ljubitelje slovenske knjige, da si lahko

BREZPLAČNO IZPOSOJATE KNJIGE

v Slovenski študijski knjižnici. SŠK ima svoje prostore v dijaškem domu Slovenskega šolskega društva, Tarviser Straße 16, tel. 82 9 68.

Knjižnica posluje v ponedeljek in torek od 10. do 18. ure, v sredo, četrtek in petek pa od 8. do 16. ure.

SŠK dobiva nekako od l. 1974/75 ves obvezni izvod SRS. Poleg tega zbiramo tudi t. i. avstrijsko slovenico. Knjige so zelo različne vsebine in so namenjene vsem starostnim stopnjam ter poklicnim skupinam. Prav gotovo bodo tudi Vas nekatere zanimale.

VESELIMO SE VAŠEGA OBISKA!

Slovenska študijska knjižnica
Tarviser Straße 16
9020 Celovec

KRATEK IZBOR KNJIŽNIH NOVOSTI SLOVENSKE ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE

- MORAVIA Alberto: **NOTRANJE ŽIVLJENJE,** roman — kruta podoba italijanske resničnosti, kakor jo doživlja mlado dekle iz bogate meščanske družine, 422 str.
- MACGUIGAN Dorothy Gies: **HABSBURŽANI PRIVATNO,** zanimiva družinska kronika Habsburžanov, 362 str. ilustr.
- MACCULLOUGH Colleen: **PESEM PTIC TRNOVK,** roman življenja treh rodov Clearyjev, 2 knj.
- POKORN Dražigost: **VITKI ŽIVIJO DLJE:** kako pravilno jemo in hujšamo, priročnik, 162 str.
- WEBER G. B.: **MIZARSTVO ZA VSAKOGAR,** priročnik, 100 str., ilustr.
- **POTRESNI ZBORNIK,** 495 str., ilustr.

KNIGE ZA NAJMLAJŠE:

- MANČEK Marjan: **PIŠČANČEK PIK,** zgodba o piščančku, ki išče svojo mamo slikanica
- ERBEN J. K.: **LONČEK, KUHAJ,** zgodba o deklici s čudodelnim lončkom, slikanica
- ANDERSEN Hans Christian: **KRALJIČNA NA ZRNU GRAHA,** pravljica, slikanica

Navedene knjige lahko dobite oz. naročite tudi v knjigarni

„NAŠA KNJIGA"
Celovec, Pavličeva 5—7

Plesni tečaj

30 tečajnih ur

Vodi: Gregej Krištof

Prireja: ZSM Pliberk in Katoliško prosvetno društvo „Drava" — Žvabek

Začetek: 4. oktobra 1980, ob 19.30 uri

Prijave: Posojilnica Pliberk

Cena: šil. 350.—

Kraj: dvorana Schwarzl v Pliberku

Katoliški dom prosvete v Tinjah vabi na tečaje:

v nedeljo 5. 10. 1980 ob 14. uri
IKEBANA ZA ZAČETNIKE

v soboto 11. 10. ob 9. uri
TEČAJ ZA SADJARJE

v ponedeljek 13. 10. ob 17. uri
SLOVENŠČINA ZA ZAČETNIKE

v torek 14. 10. ob 18. uri
RUŠČINA ZA ZAČETNIKE

v sredo 15. 10. ob 14. uri
GOVORNIŠKI TEČAJ

v petek 17. 10. ob 18. uri
SLOVENŠČINA ZA NAPREDUJOČE

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec / Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje